

ΥΜΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΕΙΣ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

E.B.E. = Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος.

Λ = Χειρόγραφο Μεγίστης Λαύρας Άθω Γ-5, ΤΑΣ ιβ' αιώνας.

ΛΜ 88 = χφ. Λειμῶνος 88 ΤΑΣ-ΑΤΑΣ ιδ' αἰ.

ΛΜ 134 = χφ. Λειμῶνος 134 ΤΑΣ-ΑΤΑΣ τοῦ ἔτους 1428-1429.

Σ4 = Χειρόγραφο Σινᾶ 1094, ΤΑΣ ιβ' αιώνας (χάσματα: 1-11/26-12, Κυρ. μετὰ τὰ Φῶτα /6-2).

Σ5 = Χειρόγραφο Σινᾶ 1095, ΤΑΣ ιβ' αιώνας.

Σ6 = Χειρόγραφο Σινᾶ 1096, ΤΑΣ ιβ' αιώνας (χάσμα 9-12 /13-12).

Σ7 = Χειρόγραφο Σινᾶ 1097, σιναΐτικὸ τυπικὸ τοῦ ἔτους 1214 (χάσματα: 23-9/26-9, 29-6/20-7).

Τ Ι, ΙΙ = J. Mateos *Le Typicon de la Grande Eglise*, τόμοι Ι καὶ ΙΙ, στὸ *Orientalia Cristiana Analecta* 165-166, Roma 1962-3. (Τυπικὸν τῆς ἁγίας Σοφίας Κωνσταντινουπόλεως θ'-ι' αἰῶνος).

ΤΑ = Ἀθ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας τ. 2 ἔκδ. 1894 ἐπανέκδοση 1963 σσ. α'-θ' καὶ 1-254, Τυπικὸν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως Ἱεροσολύμων, χειρόγραφο τοῦ 1122, ἴσως ἀναγόμενον στὸν ι' αἰ.

ΤΑΣ = Τυπικὸ τοῦ ἁγίου Σάβα (ἐντυπον). Διατίθεται στὴν ἱστοσελίδα <http://www.analogion.com/>

ΤΕ = Τυπικὸν Μονῆς Εὐεργέτιδος, χφ. E.B.E. 788, ιβ' αἰῶνος, ἀντίγραφο πρωτοτύπου ποὺ ἀνάγεται στὶς τελευταῖες δεκαετίες τοῦ ια' αἰῶνος, ἔκδ. D I σσ. 256-656, ἀνήκει στὴ στουδιτικὴ παράδοση.

ΤΚΠ = Τυπικὸν Κωνσταντίνου πρωτοψάλτου ἔκδ. 1838.

ΤΜ = M. Arranz *Le Typicon du monastere du saint -Sauveur a Messine* (Τυπικὸ - τῆς στουδιτικῆς οἰκογένειας - τῆς ὁρθόδοξης μονῆς τοῦ Σωτήρος Μεσσήνης Σικελίας, χειρόγραφο τοῦ 1131) στὸ *Orientalia Christiana Analecta* τ. 185, Roma 1969. Διαθέσιμο στὸ διαδίκτυο: <http://www.analogion.com/forum/showthread.php?t=5622&page=2>

BL = χφ. British library Additional.

Δ Ι-ΙΙΙ = A. Dmitrievskij *Opisanie Liturgiceskich Rukopisei* (Ἐπισκόπηση λειτουργικῶν χειρογράφων ἀνατολῆς) τόμοι Ι καὶ ΙΙΙ τυπικά, τόμος ΙΙ εὐχολόγια, ἔκδ. α': τόμος Ι 1895, ΙΙ 1901, ΙΙΙ 1917, ἔκδ. β': 1965 Διατίθεται στὴν ἱστοσελίδα: http://groups.google.com/group/psaltologion/browse_thread/thread/c98a32b605fc5459?hl=el

G = Εὐχολόγιο J. Goar ἐκδ. α' 1647, β' 1667, γ' 1730 (παραπομπές).
Διαθέσιμο στο διαδίκτυο:
<http://www.analogion.com/forum/showthread.php?t=2654&highlight=Goar>

Ἐννοια τοῦ ἀντιφώνου

«τὰ νῦν κεκρατηκότα ἔθνη πάσαις ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις συνωδά ἐστι καὶ σύμφωνα. Ἐκ νυκτὸς γὰρ ὀρθρίζει παρ' ἡμῖν ὁ λαὸς ἐπὶ τὸν οἶκον τῆς προσευχῆς, καὶ ἐν πόνῳ καὶ ἐν θλίψει καὶ συνοχῇ δακρύων ἐξομολογούμενοι τῷ Θεῷ, τελευταῖον ἐξαναστάντες τῶν προσευχῶν εἰς τὴν ψαλμωδίαν καθίστανται. Καὶ νῦν μὲν διχῇ διανεμηθέντες ἀντιψάλλουσιν ἀλλήλοις, ὁμοῦ μὲν τὴν μελέτην τῶν Λογίων ἐντεῦθεν κρατύνοντες, ὁμοῦ δὲ καὶ τὴν προσοχήν καὶ τὸ ἀμετεώριστον τῶν καρδιῶν ἑαυτοῖς διοικούμενοι. Ἐπειτα πάλιν ἐπιτρέψαντες ἐνὶ κατάρχειν τοῦ μέλους οἱ λοιποὶ ὑπηχοῦσι· καὶ οὕτως ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς ψαλμωδίας τὴν νύκτα διενεγκόντες μεταξὺ προσευχόμενοι, ἡμέρας ἤδη ὑπολαμπούσης πάντες κοινῇ, ὥς ἐξ ἑνὸς στόματος καὶ μιᾶς καρδίας, τὸν τῆς ἐξομολογήσεως ψαλμὸν ἀναφέρουσι τῷ Κυρίῳ»

(Μ. Βασιλείου (+379) Ἐπιστολὴ 207 Τοῖς κατὰ Νεοκαισάρειαν κληρικοῖς ἐκδ. Ε.Π.Ε. τ. 2 σ. 108).

«Πληρώσας οὖν τὸν συνήθη καιρὸν τῷ ἐξυπνιστικῷ σφυρίῳ τὰς πάντων ἔκρουε κέλλας, συνάγων αὐτοὺς εἰς τοὺς εὐκτηρίους οἴκους, καὶ καθ' ἕκαστον οἶκον συμπάλλων αὐτοῖς ἐν ἡ δεύτερον ἀντίφωνον, καὶ συνευχόμενος, οὕτως ἀπῆει πρὸ ἡμέρας εἰς τὸ κελλίον ἑαυτοῦ» (Λαυσαϊκὸν (δ'-ε' αἰ.) § 104 Περί Ἀδολίου ἐκδ. Φιλοκαλία τῶν νηπτικῶν καὶ ἀσκητικῶν τ. 6 σ. 408).

«ψάλλομεν τὴν α', μετὰ καθίσματος· οὐ μὴν καὶ ἀναγινώσκομεν ἐν αὐτῇ. Ἐν δὲ τῇ γ' καὶ δ' καὶ θ' ἀναγινώσκομεν. Καθ' ἕκαστον ἀντίφωνον, ἡγουν δόξαν,

εὐχὴ γίνεται παρὰ τε τοῦ πρεσβυτέρου καὶ διακόνου» (Ὑποτύπωσις τῶν Στουδίου θ' αἰ. ἐκδ. D I σ. 231 ὑποσ.).

«στιχολογοῦμεν τὸ δεύτερον κάθισμα Ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ, τὰ γ' ἀντίφωνα εἰς τὸν ἐνεστῶτα ἤχον» (τυπικὸν Εὐργέτιδος ια' -ιβ' αἰ. ἐκδ. D I σ. 272).

Βλ. καὶ Δ. Μπαλαγεώργου Ἡ ψαλτικὴ παράδοση τῶν ἀκολουθιῶν τοῦ βυζαντινοῦ κοσμικοῦ τυπικοῦ 2001 σσ. 78-81.

Ἐννοια καταβασίας

«τροπάριον ἦχος δ', καταβασία τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ Μάρκου» (τυπικὸ μεγάλης Ἐκκλησίας θ'-ι' αἰ ἔκδ. D I σ. 66).

«Οἱ ψάλται τὴν καταβασίαν, τροπάριον, ἦχος βαρύς· Χαῖρε κεχαριτωμένη Θεοτόκε παρθένε» (χφ. Δρέσδης A-104 τυπικὸ Μεγάλης Ἐκκλησίας ια' αἰ. pdf σ. 78· ὁμοίως σσ. 82, 86, 99).

«ἀπὸ γ' ᾠδῆς τὴν καταβασίαν τῆς ἑορτῆς Ὅτε τῇ ἐπιφανείᾳ σου, ὁ ψάλτης καὶ ὁ λαὸς μετὰ χειρονομίας» (τυπικὸ Εὐργέτιδος ἔκδ. D I σ. 390).

«Δεῖ δὲ εἰδέναι καὶ τοῦτο ὅτι αἱ στιχολογίαι τῶν ὥρῶν ψάλλονται κατὰ τὸν ἦχον τῶν προκειμένων αὐτῶν, ἡγουν ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ὥρᾳ ἡ πρώτη καταβασία τῶν ἀλληλουιᾶριων τοῦ πλαγίου β' ἤχου, ἐν δὲ τῇ γ' ἡ δευτέρα καταβασία τοῦ αὐτοῦ ἤχου, ἐν δὲ τῇ ἔκτῃ ἡ πρώτη καταβασία τοῦ δευτέρου ἤχου, ἐν δὲ τῇ θ' ὥρᾳ ἡ πρώτη καταβασία τοῦ πλαγίου δ' ἤχου, ἐν δὲ τῷ ὀρθρῷ εἰς τὰ γ' καθίσματα τῶν στιχολογιῶν λέγομεν τὰ θ' ἀλληλουιάρια τοῦ ἐνεστῶτος ἤχου» (ὅπ. πρ. σ. 514).

«κανόνες β'· ἡ πρώτη καταβασία τοῦ ἀναστασίμου εἰς **ς'**, καὶ τοῦ ἁγίου εἰς δ'» (ὅπ. πρ. σ. 571).

«κανόνες β'· ἡ πρώτη καταβασία τῶν ἀναστασίμων εἰς **ς'**, καὶ τοῦ παραλύτου ἦχος ὁ αὐτὸς εἰς η'» (ὅπ. πρ. σ. 573).

«κανόνες β'· ὁ σταυροαναστάσιμος, ἦτοι ἡ δευτέρα καταβασία τοῦ ἤχου, Ἄσμα καινὸν εἰς **ς'**, καὶ τοῦ ἁγίου εἰς δ'» (ὅπ. πρ. σ. 574).

«κανόνες β'· ἡ πρώτη καταβασία τῶν ἀναστασίμων τοῦ δ' ἤχου εἰς **ς'** πρὸς τὸ Θαλάσσης τὸ ἐρυθραῖον, καὶ τῆς Σαμαρείτιδος εἰς τὸν αὐτὸν ἦχον εἰς ἡ' πρὸς τὸ Ὁ πατάξας Αἴγυπτον» (ὅπ. πρ. σ. 578).

«Εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα ἰστώμεν στίχους **ς'** καὶ ψάλλομεν στιχηρὰ προσόμοια τὰς β' καταβασίας τοῦ ἀποστόλου» (μηναιὸ Ἀπριλίου 1818 σ. 120 (25-4)). Στὴν προκειμένη περίπτωσι καταβασία σημαίνει κατεβατό, ὅπως καὶ στίς ἐπόμενες:

«Εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα στίχους **ς'** καὶ ψάλλομεν τὴν ἐκεῖσε καταβασίαν δευτεροῦντες αὐτά» (χφ. Λειμῶνος 10 μηναιᾶ Σεπτεμβρίου - Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1419 φ. 142v (21 - 9)).

«...στιχηρὰ προσόμοια τῆς ἁγίας δύο καταβασίας ἀνὰ τριῶν» (ὅπ. πρ. φ. 157r (24 -9)).

«Εἶτα ἀρχόμεθα τῶν καταβασιῶν κατ' ἦχον, στιχηρὰ προσόμοια» (χφ. Σινὰ 974 εὐχολόγιο τοῦ ἔτους 1510 νεκρώσιμος ἀκολουθία εἰς ἱερέα ἔκδ. D II σ. 671-672).

Εἰρμοὶ ποὺ ἀπαντῶνται σὲ περισσότερους τοῦ ἑνὸς ἤχους

Ωιδὴ β': Πρόσεχε οὐρανέ (α' καὶ βαρύς).

Ωιδὴ δ': Εἰσακήκοα τὴν ἀκοήν σου (γ', δ' καὶ βαρύς).

Ωιδὴ ε': Ὁρθρίζοντες βοῶμεν σοι (πλ. α' καὶ πλ. δ').

Ωιδὴ η': Τὸν ὑπ' ἀγγέλλων ἀσιγήτως (γ' καὶ βαρύς).

Ωιδὴ θ': Ἐποίησε κράτος: (α' καὶ δ'), Ἀπορεῖ πᾶσα γλῶσσα (β' καὶ πλ. β').

Οἱ ἐξῆς ὥδεις τῶν παρακάτω κανόνων καταλήγουν σὲ τριαδικὸ ἄνευ θεοτοκίου:

η'	καὶ	θ'	σταυροαναστασίμου	α'	ἤχου	
θ'	ἀναστασίμου			β'	ἤχου	
ζ'	ἀναστασίμου	καὶ	η'	σταυροαναστασίμου	γ'	ἤχου
ζ'	σταυροαναστασίμου	καὶ	θεοτόκου,η'	σταυροαναστασίμου	καὶ	θ'
ἀναστασίμου				δ'	ἤχου	
θ'	ἀναστασίμου			πλ.	β'	ἤχου
θ'	ἀναστασίμου			βαρέος		ἤχου
ζ'	καὶ	η'	ἀναστασίμου	πλ.	δ'	ἤχου
η'	(καὶ	θ'	;)	θείας	μεταλήψεως	
η'	Τετάρτης		βαρέος	ἤχου	θεοτοκαρίου	
ζ'				Νοεμβρίου	η'	
ζ'	καὶ		η'	Μαΐου	η'	
ζ'				Ἰουνίου	ιγ'	
η'				Ἰουλίου	α'	
η' Ἰουλίου λ'.						

η' Ἰουλίου λ'.

Οἱ στίχοι τῆς ζ' καὶ η' ὥδῃς δὲν συνδυάζονται τόσο μὲ θεοτοκία.

Τὸ θεωρούμενο αὐτόμελο κάθισμα τοῦ πλ. δ' ἤχου «Τὴν σοφίαν καὶ λόγον» εἶναι προσόμοιον τοῦ αὐτομέλου «Τὴν σοφίαν τοῦ λόγου κατα» (χφ. British Library Add. 16398 μηναῖον Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1460 φ. 92r), «Τὴν σοφίαν τοῦ λόγου κατ» (χφ. Σινὰ 755 τριώδιον περὶ τὸν ι' αἰ. φ. 33r) ἢ «Τὴν σοφίαν τοῦ λόγου» κατὰ τὰ χφφ. Σινὰ 755 φφ. 129r, 137v, 174r, 206r, 735 τριώδιον ι' αἰ. φ. 143r, Μ. Λαύρας Γ-19 μηναῖον Μαΐου τοῦ ἔτους 1047 φφ. 6v, 14v, Δ-45 μηναῖα Μαρτίου-Αὐγούστου ια' αἰ. φφ. 57v, 69r, 114v, 132r, Δ-23 μηναῖα Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου ια' αἰ. φφ. 19r, 29r, 35r, 36v, 41r, Σινὰ Μ1 (νέα εὐρήματα 1975) φ. 75v, τυπικὸν Εὐεργέτιδος ια'-ιβ' αἰ. ἔκδ. D I σσ. 576, 578, 586, χφφ. Λειμῶνος 11 μηναῖον Ἰουνίου ια'-ιβ' αἰ. φ. 133v, 81 πεντηκοστάριον ια'-ιβ' αἰ. φφ. 118v, 122v, 148r, 211v, 268v, 31 τριώδιον ιβ' αἰ. φ. 16v, χφ. E.B.E. 642 παρακλητικὴ ιγ' αἰ. φ. 271v, χφφ. Λειμῶνος 10 μηναῖα Σεπτεμβρίου-Οκτωβρίου τοῦ ἔτους 1419 φφ. 6v, 8r, 18v, 106r, 117 μηναῖον Μαΐου τοῦ ἔτους 1442 φφ. 37r, 63r, 92r, 3 μηναῖα Ἰουλίου-Αὐγούστου ιε' αἰ. φ. 16v, 124 μηναῖον Νοεμβρίου ιε' αἰ. φφ. 22v, 33r, 41v, 92r, 109r, 118r, 129r, 130r, 141v, 148v, 154v, 184r, 211v, 223r, 247v, 257v, 285v, τυπικὸν ἀγίου Σάβα (ΤΑΣ) κεφ. ιζ', ιθ', κθ', λθ' (στὴν τελευταία ἔκδοσις (1771) διαφοροποιεῖται ἢ ἀρίθμηση τῶν κεφαλαίων ἀπὸ τὸ ιβ') , Πεντηκοστάριον ἔκδ. 1525 Κυριακὴ ἀγίων πάντων, Τριώδιον ἔκδ. 1586 (anemi.lib.uoc.gr) Σάββατον α' νηστείων. Βλ. καὶ τὸ «Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος» τῇ Παρασκευῇ πρωὶ τοῦ πλ. δ' ἤχου.

«Πληρωθήτω τὸ στόμα ἡμῶν αἰνέσεως, Κύριε, ὅπως ἂν ὑμνήσωμεν τὴν δόξαν σου, ὅτι ἡξίωσας ἡμᾶς τῶν ἁγίων σου μετασχεῖν μυστηρίων . τήρησον ἡμᾶς ἐν τῷ σῶ ἁγιασμῷ, ὅλην τὴν ἡμέραν μελετῶντας τὴν δικαιοσύνην σου. ἀλληλούια» (Πασχάλιον Χρονικὸν μέσα ζ' αἰ. P.G τ. 92 στ.1001. Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς κείμενο διασώζει τὸ χφ. E.B.E. 47 φ. 241r ια' αἰ. καὶ ὁ ἅγιος Νικόλαος ὁ Καβάσιλας Εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν μβ' Φιλοκαλία τ. 22 σ.198 χωρὶς νὰ ἀναφέρεται στὶς φράσεις «ὅτι ἡξίωσας ἡμᾶς τῶν ἁγίων σου μετασχεῖν μυστηρίων» καὶ «ἀλληλούια»). «ὅπως (ἂν ἤ)ἀννυμνήσωμεν» (Ε. Σπυράκου Οἱ χοροὶ ψαλτῶν κατὰ τὴν βυζαντινὴ παράδοση σ. 414).

ΩΡΟΛΟΓΙΟ

Πρώιμα ὠρολόγια διαφόρων παραδόσεων

«Ὅτε δὲ ἦν ἐν τῷ κόσμῳ ὁ ὅσιος (1015-1049) τὸ τῶν ὀλυμπιτῶν ὠρολόγιον ἔψαλλεν» (Κυρίλλου Φιλεώτου (+1110) Βίος καὶ διδαχαὶ ἔκδ. 2001 σ. 58· πρβλ. D I σ. 443).

Νεκρώσιμα εὐλογητάρια

«...ὁ παλάμη ποιήσας τὸν ἄνθρωπον...» (Ρωμανοῦ Μελωδοῦ (ἕκτος αἰ.) ὕμνος εἰς τὸν δίκαιον τετραήμερον Λάζαρον ἡχος πλ. β' οἶκος ιζ').

«Ὁ παλάμη...» (χφ. Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Γαλλίας 331 ὠρολόγιον ια' αἰ. ἔκδ. Ἰ. Φουντούλη Ἀκολουθία τοῦ μνημοσύνου σ. 56, χφ. Μ. Λειμῶνος 295 ὠρολόγιον β' ἡμισυ ιβ' αἰ. ἔκδ. ὅπ. πρ. σ. 56, χφ. E.B.E. 47 ἁγία γραφή ια' αἰ. φ. 238r, χφ. Μ. Παντοκράτορος Ἀθῶ 43 ψαλτήριον τέλη ια' - ἀρχὲς ιβ' αἰ. ἔκδ. Μ. Παντοκράτορος σ. 255, G σσ. 425 καὶ 451, Εὐχολόγιον ἔκδ. 1803 (anemi.lib. uoc.gr) σ. 268).

«Ὁ πάλαι μὲν...» (τυπικὸν Μ. Σωτήρος Μεσσήνης Σικελίας τοῦ ἔτους 1131 ἔκδ. M Arranz Le Typicon du monastere du saint - Sauveur a Messine σ. 11, ὠρολόγιον ἔκδ. 1757 σ. 348).

Δοξολογία

«...ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ...» (Ἀλεξανδρινὸς κώδικας τῆς Ἀγίας Γραφῆς τέλος δ'-ἀρχὲς ε' αἰ., χφφ. Ἀμβροσιανό (Μιλάνου) F. 12 Sup. ι' αἰ., Ὁξφόρδης Auctar. D. 4 ι' αἰ., E.B.E. 7 ι' αἰ., E.B.E. 47 (ια' αἰ.), Φλωρεντίας Plut. 5.5 ια' αἰ., Φλωρεντίας Conv. Soprr. 36 ια' αἰ., Βαρβερινό (Βατικανό) 285 ιβ' αἰ., Βατικανό 619 ιβ' αἰ., Μονάχου 320 ιβ' αἰ. καὶ Βατικανό 1070 ιγ' αἰ. Οἱ γραφεὲς τῶν χφφ. τῆς E.B.E. προέρχονται ἀπὸ αὐτοψία, ἐνῶ τῶν λοιπῶν ἀπὸ τὸ Α. Κορακίδου Ὁ ἀγγελικὸς ὕμνος 1984 σ. 56). Ἡ ἀλλοίωση εἶναι ἐπίδραση τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως.

«Ἡ ἀσώματος φύσις τῶν Χερουβὶμ

ἀσιγήτοις σὲ ὕμνοις δοξολογεῖ·
 Ἐξαπτέρυγα ζῶα, τὰ Σεραφίμ,
 ταῖς ἀπαύστοις φωναῖς σὲ ὑπερυψοῖ·
 Τῶν ἀγγέλων δὲ πᾶσαι αἱ στρατιαὶ
 τρισαγίοις σὲ ἄσμασιν εὐφημεῖ·
 Πρὸ γὰρ πάντων ὑπάρχεις ὁ ὢν πατήρ
 καὶ συνάναρχον ἔχεις τὸν σὸν υἱόν·
 Καὶ ἰσότιμον φέρων πνεῦμα ζωῆς
 τῆς Τριάδος δεικνύεις τὸ ἀμερές.
 Παναγία Παρθένε, μήτηρ Χριστοῦ,
 οἱ τοῦ Λόγου αὐτόπται καὶ ὑπουργοί,
 Προφητῶν καὶ μαρτύρων πάντες χοροὶ
 ὡς ἀθάνατον ἔχοντες τὴν ζωὴν,
 Ὑπὲρ πάντων πρεσβεύσατε ἰλασμόν,
 ὅτι πάντες ὑπάρχομεν ἐν δεινοῖς·
 Τῆς δὲ πλάνης ῥυσθέντες τοῦ πονηροῦ
 τῶν ἀγγέλων βοήσωμεν τὴν ᾠδὴν»
 (πάπυρος f' αἱ. ἔκδ. Π. Τρεμπέλα Ἐκλογή ἐλληνικῆς ὀρθοδόξου
 ὕμνογραφίας ἔκδ. δ' 2007 σ. 174).

«Ἡ	ἀσώματος	φύσις	τὰ	χερουβίμ
ἀσιγήτοις	σὲ	ὕμνοις	δοξολογεῖ	

(χφ. Βατοπεδίου 1248 ὠρολόγιο ι'-ια' αἱ. φ. 18ν· μόνο αὐτὸ ὑπάρχει).

«Ἡ	ἀσώματος	φύσις	τῶν	χερουβίμ·
ἀσιγήτοις	σὲ	ὕμνοις	δοξολογεῖ·	
ἔξαπτέρυγα	ζῶα	τὰ	σεραφίμ·	
ταῖς	ἀπαύστοις	φωναῖς	σὲ	ὑπερυψοῖ·
τῶν	ἀγγέλων	δὲ	πᾶσαι	αἱ
στρατιαί,	τρिसαγίοις	σὲ	ἄσμασιν	εὐφημεῖ·
πρὸ	γὰρ	πάντων	ὑπάρχεις	ὁ ὢν
πατήρ·	καὶ	συνάναρχον	ἔχεις	τὸν σὸν
υἱόν·	καὶ	ἰσότιμον	φέρων	πνεῦμα
ζωῆς	τῆς	τριάδος	δεικνύεις	τὸ
ἀμερές·	παναγία	παρθένε	μήτηρ	Χριστοῦ·
οἱ	τοῦ	λόγου	αὐτόπται	καὶ
ὑπουργοί·	προφητῶν	καὶ	μαρτύρων	πάντες
χοροί·	ὡς	ἀθάνατον	ἔχοντες	τὴν
ζωὴν·	ὑπὲρ	πάντων	πρεσβεύσατε	ἰλασμόν·
ὅτι	πάντες	ὑπάρχομεν	ἐν	δεινοῖς·
ἵνα	πλάνης	ῥυσθέντες	τοῦ	πονηροῦ·
τῶν	ἀγγέλων	βοήσωμεν	τὴν	ᾠδὴν·
ἡμᾶς.	ἅγιε	ἅγιε	τρισάγιε	Κύριε
σῶσον	ἡμᾶς.	ἅγιε	τρισάγιε	Κύριε

(χφ. Λειμῶνος 295 ὠρολόγιο β' ἡμισυ ιβ' αἱ. σ. 226).

«Ἡ	ἀσώματος	φύσις	τῶν	χερουβίμ
----	----------	-------	-----	----------

ἀσιγήτοις	σὲ	ὕμνοις	δοξολογεῖ.
ἑξαπτέρυγα	ζῶα	τὰ	σεραφίμ
ταῖς	ἀπαύστοις	φωναῖς	σὲ
τῶν	ἀγγέλων	δὲ	παῖσαι
τρισαγίοις	σὲ	ἄσμασιν	αἱ
πρὸ	γὰρ	πάντων	ὅ
καὶ	συνάναρχον	ἔχεις	ὦν
καὶ	ισότιμον	φέρων	πνεῦμα
τῆς	τριάδος	δεικνύων	τὸ
παναγία	παρθένε	μήτηρ	Θεοῦ.
οἱ	τοῦ	λόγου	αὐτόπται
προφητῶν	καὶ	μαρτύρων	καὶ
ὥς	ἀθάνατον	ἔχοντες	πάντες
ὑπὲρ	πάντων	προσβεύσατε	τὴν
ὅτι	πάντες	ὑπάρχομεν	ἐν
ἵνα	πλάνης	ῥυσθέντες	τοῦ
τῶν	ἀγγέλων	βοήσωμεν	τὴν
ἅγιε ἅγιε ἅγιε,	τρισάγιε	Κύριε	ἐλέησον καὶ σῶσον
			(ἡμᾶς).

(χφ. Μ. Λαύρας B-25 ὠρολόγιο ιγ' αἱ. φ. 223r).

«Ἡ	ἀσώματος	φύσις	τὰ	χερουβίμ,
ἀσιγήτοις	σὲ	ὕμνοις	δοξολογεῖ.	
ἑξαπτέρυγα	ζῶα	τὰ	σεραφίμ	
ταῖς	ἀπαύσταις	φωναῖς	σὲ	
τῶν	ἀγγέλων	δὲ	παῖσαι	
τρισαγίοις	σὲ	ἄσμασιν	αἱ	
πρὸ	γὰρ	πάντων	ὑπάρχεις	
καὶ	συνάναρχον	ἔχεις	σῶον	
καὶ	ισότιμον	φέρων	πνεῦμα	
τῆς	τριάδος	δεικνύει	τὸ	
Παναγία	παρθένε	μήτηρ	(sic)	
οἱ	τοῦ	λόγου	σὸν	
Προφητῶν	καὶ	μαρτύρων	πάντες	
ὥς	ἀθάνατον	ἔχοντες	τὴν	
ὑπὲρ	πάντων	προσβεύσατε	ζωῆς,	
ὅτι	πάντες	ὑπάρχο(μεν	ἐν	
τῆς	γὰρ	πλάνης	τοῦ	
τῶν	ἀγγέλων	βοήσωμεν	τὴν	
ἅγιε ἅγιε	τρισάγιε	Κύριε	σῶσον	
			ἡμᾶς»	

(χφ. Μ. Λειμῶνος 95 τοῦ ἔτους 1368-1369 φ. 154r).

«Ἡ	ἀσώματος	φύσις	τὰ	χερουβίμ,
ἀσιγήτοις	σὲ	ὕμνοις	δοξολογεῖ.	
ἑξαπτέρυγα	ζῶα	τὰ	σεραφίμ,	
ταῖς	ἀπαύστοις	φωναῖς	σὲ	
			ὑπερυψοῖ.	

τῶν	ἀγγέλων	δὲ	πᾶσα	ἡ	στρατιά,
τρισαγίοις	σὲ	ἅσμασιν			εὐφημεῖ,
πρὸ	γὰρ	πάντων	ὑπάρχεις	ὁ	ὢν
καὶ	συνάναρχον	ἔχεις	τὸν	σὸν	πατῆρ,
καὶ	ισότιμον	φέρειν	πνεῦμα		ζωῆς,
τῆς	τριαδος	δεικνύεις	τὸ		ἀμερές,
παναγία	παρθένε	μήτηρ			Θεοῦ,
οἱ	τοῦ	λόγου	αὐτόπται	καὶ	ὑπουργοί,
προφητῶν	καὶ	μαρτύρων	πάντες		χοροί,
ὥς	ἀθάνατον	ἔχοντες	τὴν		ζωήν,
ὑπὲρ	πάντων	προσβεύσατε			ίλασμόν,
ὅτι	πάντες	ὑπάρχομεν	ἐν		δεινοῖς,
ἵνα	πλάνης	ῥυσθέντες	τοῦ		πονηροῦ,
τῶν	ἀγγέλων	βοήσωμεν	τὴν		ῥάδην,
ἅγιε	ἅγιε	τρισάγιε	Κύριε	ἐλέησον	καὶ
				σῶσον	ἡμᾶς»

(BL 22507 ὠρολόγιο ἰδ' αἰ. φ. 54r-v).

«Ἡ ἀσώματος φύσις...ἅγιε ἅγιε...»
(χφ. E.B.E. 2042 ὠρολόγιο τέλη ἰδ' αἰ. Μόνο αὐτὰ σημείωσα).
Στὴν α' ἔκδοση τοῦ ὠρολογίου (1509) τὸ κείμενο συμπίπτει μὲ τὸ σημερινό,
λείπει μόνο τὸ τελικὸ «Ἀμήν». Σ' αὐτὴν τοῦ 1757 ἔχει προστεθεῖ καὶ αὐτό.

Παρακλητικοὶ κανόνες

Ἐκπεσόντα τροπάρια

α) Μικρὸς παρακλητικὸς κανόνας
Ωιδὴ α':

«Ἐν θλίψει με ὄντα καὶ συμφορᾷ, ἐπισκοπῆς θείας, καὶ προνοίας μόνῃ
ἀγνή, ἀξίωσον ὅπως σε δοξάζω, τὴν θεοδόξαστον καὶ ὑπεράμωμον»
(ὠρολόγια ἐκδ. 1509, 1520, 1535, μηναιὸ Νοεμβρίου ιγ').

Ωιδὴ δ':
«Ἐπὶ κλίνης ὀδύνης μου, καὶ τῆς ἀρρωστίας κατακειμένῳ μοι, ὡς
φιλάγαθος βοήθησον, Θεότοκε μόνῃ ἀειπάρθενε»

(ὅπ. πρ. καὶ χφφ. E.B.E. 642 παρακλητικὴ ιγ' αἰ. φ. 3r, 721 θεοτοκάριο τέλη
ιε' αἰ., ὠρολόγια ἐκδ. 1574, 1580, 1584, 1632, 1740, 1757, 1801, 1819 καὶ 1830).

Ωιδὴ η':
«Τῆς σωτηρίας τὸν ἀρχηγὸν ἡ τεκοῦσα, τὸν Χριστὸν διασώζεις παρθένε,
τοὺς σὲ ἀνυμνοῦντας εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας» (χφ. E.B.E. 642 φ. 6v).

β) Μέγας παρακλητικὸς κανόνας
Ωιδὴ ζ':

«Ἐδειξας πλούσια παρθένε, τὰ ἐλέη σου καὶ τὰς εὐεργεσίας,
ἀμετρήτους ἐμοὶ τῷ ταπεινῷ σου δούλῳ, τῷ πρὸς τὴν σὴν προστρέχοντι,
κραταῖαν καὶ θείαν σκέπην» (χφ. E.B.E. 721).

Τὰ τροπάρια αὐτὰ μαρτυροῦνται περισσότερο στὸ Καὶ νῦν. Βλέπε καὶ Συμβολή τ. 13 σσ. 46-48.

Τὸ «κοντάκιο τῆς Θεοτόκου Προστασία τῶν χριστιανῶν» εἶναι προσόμοιο τοῦ κοντακίου τοῦ ἁγίου προφήτου Δανιὴλ καὶ τῶν τριῶν παίδων «Χειρόγραφον εἰκόνα μὴ σεβασθέντες...» (17/12), ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν μορφή, τὴν κατάληξη καὶ τὸν α' οἶκο του. Τὸ κοντάκιο «Χειρόγραφον εἰκόνα...» ψάλλεται σὲ ἦχο πλ. β' (ΤΕ σ. 340, Σ6 φ. 60ν, ΤΑΣ κεφ. ιε', μηναῖα Δεκεμβρίου 1820 καὶ σημερινὰ κατὰ τὴν ιζ' καὶ τὴν Κυριακὴ πρὸ Χριστοῦ γεννήσεως, Τριώδιο ἔκδ. 1586 κοντάκιο Μ. Σαββάτου), εἶναι αὐτόμελο (17/12-μηναιό καὶ ὠρολόγιο), προσομοιά του δὲ εἶναι καὶ τὰ κοντάκια τῆς 28/6 (ὠρολόγιο) καὶ Μ. Σαββάτου. Τὸ «Προστασία τῶν χριστιανῶν...» ἀποδίδεται στὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Δαμασκηνό (χφ. Ε.Β.Ε./Μ.Π.Τ. 706 φ. 324r) καὶ ψάλλεται σὲ ἦχο πλ. β' (χφφ. Σινὰ 925 κοντακάριο ι' αἰ., Δρέσδης A-104 τυπικὸ Μεγάλης Ἐκκλησίας ια' αἰ. φ. 155ν, Κανονάριο Νίκωνος μαυροορείτου (περὶ τὸ 1085) ἔκδ. V. Benesovic σ. 27, ΤΜ σ. 130, D II σσ. 321, 523 καὶ χφ. Ε.Β.Ε./Μ.Π.Τ. 706 φ. 324r).
Οἶκος α':

«Ἐκτεινόν	σου	παλάμας,	
ἐν αἷς	ὁ	πάντων	δεσπότης
ὡς	βρέφος	ἐνηγκαλίσθη	
διὰ	πλήθος		ἀγαθότητος·
μὴ	καταλίπης	ἡμᾶς	
τοὺς	ἀεὶ εἰς	σὲ	ἐλπίζοντας
τῇ	ἀγρύπνῳ	ἱκεσίᾳ	σου
καὶ	ἀμέτρῳ	συμπαθείᾳ	σου
οἰκτείρησον			ἡμᾶς
καὶ	φρεῖσαι	τῶν	ψυχῶν
εὐσπλαχνίας		ὑπάρχουσα	πηγὴ·
σὲ	γὰρ	προστασίαν	
κεκτήμεθα,			πανάχραντε,
ἐκ τῆς	πρώην	ῥυσθέντες	κακώσεως·
ἀλλ' ὡς	ἔχουσα	σπλάγχνα	οἰκτιρμῶν,
τάχυνον	εἰς	πρεσβείαν	
καὶ	σπεῦσον	εἰς	ἱκεσίαν,
ἢ	προστατεύουσα	ἀεὶ,	
Θεοτόκε,	τῶν	τιμώντων	σε»

(J.-B. Pitra *Analecta Sacra et classica* 1876 τ. 1 σσ. 535-536).
«Παρακλητικὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἦχος πλ. β'. Προστασία...
Ἐκτεινόν σου παλάμας...
Ὁμμασιν εὐσπλαχνίας
πανάσπιλε καθορῶσα
τῶν σῶν προσφύγων τὸ ἄλγος

μὴ	ἀπόση	δεομένων	σου
ἐν	δεινοτάτοις	ὄντως	
συμπτώμασι		συσχεθέντων	
καὶ	θλίψεσι	καὶ	ἀνάγκαις
μὴ	παρίδης	ἀλλ'	ἐλέησον
τοὺς	ταπεινωθέντας	ἡμᾶς	
ταῖς	ἱκεσίαις	σου	
δέσποινα	ταῖς	πρὸς	Κύριον·
ὅσα	θέλεις	γὰρ	δύνασαι·
ἐλέησον	ἡμᾶς	ἐλέησον	δεόμεθα
εὐθηνίαν	ὥς	βρούουσα	εὐσπλαχνίας
τοῖς			αἰτουμένοις
τὴν	σὴν	θερμὴν	ἀντίληψιν
καὶ	καλοῦσιν	ἐν	ἀνάγκῃ
παρεῖναι	σε	τὴν	βοήθειαν
τάχυνον		εἰς	τοῖς
Ὕψος	ταπεινωθέντων,	ἀνόρθωσις	κράζουσιν
παράκλησις	τῶν	ἐν	πρεσβείαν...
καὶ	καμνόντων		πεπτωκότων
κράτυνόν	σου	τὴν	λύπαις
τὸ	μῆκος	θεῖαν	ἐξανάστασις
εἰς	τὸ	πρὸς	παρόρησίαν
μὴ	ἀποσκεπάσης	τῆς	πρεσβείας
δέσποινα	ὑπεραγία	πέρας	ἀπαράκου(;)στον
ἐξ	ῶν	ἡμᾶς	σου
συσφιγγόμενοι	περ	τῆς	προστασίας
λαμβάνομεν	ἀρμοδίους	καμφθέντας	σου
αἰτοῦντες	ῥυσθῆναι	ἐν	πταίσμασι
τῶν	κρατούντων	γγραφικῶς	πράττομεν
καὶ	δεόμεθά	καρπούς	φθοροποιούς
Τάχυνον	εἰς	εὐχαῖς	σου
		καὶ	θλίψεων
		σου	προσκυνοῦντες
		πρεσβείαν...»	

(χφ. Σινὰ 925 κοντακάριο 1' αἰ.-καλύτερο κείμενο ἀπὸ τοῦ Pitra, ὁ ὁποῖος συνεχίζει ἐκδίδοντας ἀκόμα ἕναν οἶκο).

«Πᾶσι	τοῖς	ἐν	ἀνάγκαις
καὶ	πᾶσι	τοῖς	ἐν
ἢ	ἀκαταίσχυντος		κυνδύνοις
σὺ	ὑπάρχεις,		ἐλπίς
σὺ	πτωχῶν		θεονύμφευτε,
ἁμαρτωλῶν			εὐθυμία,
ἀνάρξουσιν			σωτηρία,
ἀστατοῦντων			αἰχμαλώτων,
σὺ	τῶν		συνακτήριον·
πρὸς	Θεὸν	μόνη	ἐῖ
			χριστιανῶν
			πεποιθήσις·

σὺ πιστῶν καταφύγιον
 καὶ πτωχῶν ἰλαστήριον·
 ἀλλ' ἔπιδε καὶ νῦν,
 πανύμνητε, δεόμεθα,
 τοὺς ἐν θλίψει παρόντας, κραταιά,
 καὶ μὴ ἐπιλάθη ἡμῶν
 τῆς ταπεινώσεως,
 ὅτι ἄλλην προστασίαν οὐκ οἶδαμεν,
 εἰ μὴ σε, καὶ σοὶ ἀνακράζομεν·
 Τάχυνον εἰς πρεσβείαν,
 καὶ σπεῦσον εἰς σωτηρίαν,
 ἢ προστατεύουσα αἰεί,
 Θεοτόκε, τῶν τιμῶντων σε»
 (J.-B. Pitra ὁπ. πρ. σ. 537).
 «Κοντάκιον παρακλητικὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἦχος πλ. β'.
 Προστασία...(φ. 62v) Ἐκτεινόν σου παλάμας...(ἕνας οἶκος).
 Κοντάκιον παρακλητικὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἦχος β'. Πρεσβεία
 θερμή...
 (καὶ ἕνας οἶκος)
 Τί μοι δοθῇ καὶ τί προστεθῇ
 ἐν τῷ μέλλειν αἰτεῖσθαι ἐν καρδίας κλαυθμῷ
 τὴν λύσιν τῶν πταισμάτων μου
 ψυχὴν γὰρ ἠχρείωσα πλημμελίαις
 καὶ τὴν σάρκα ἐμόλυνα ἁμαρτίαις
 τὰ πονηρὰ ὥς οὐδεὶς γηγενῶν ἐργασάμενος
 ὅθεν στενάζων κραυγάζω
 Θεοτόκε ἀγνή μὴ παρίδης με,
 ἀλλὰ τοῦ σῶσαι με τάχυνον
 ἐκ πολλῶν ἀπαλλάτουσα ἁμαρτιῶν
 ἢ μόνη ταχέως προστατεύουσα»
 (χφ. Σινὰ 926 κοντακάριο ια' αἰ.).

ΟΚΤΩΗΧΟΣ

Ἐγκωμιαστικὸν θεοτοκίον ἀναφέρεται στὰ ἀπορούμενα τοῦ ΤΑΣ κεφ. ση'.

Ἡ ἀναστάσιμος ἀκολουθία τῶν Κυριακῶν, ἢ παλαιὰ ὀκτώηχος Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (+760), περιλαμβάνει πολλὰ σταυρώσιμα στοιχεῖα, καθὼς συνετέθη 130 ἔτη πρὸ τῶν σταυρωσίμων στιχηρῶν προσομοίων καὶ κανόνων-Τετάρτης καὶ Παρασκευῆς-τῆς νέας ὀκτώηχου Ἰωσήφ τοῦ ὕμνογράφου (+886).

Κάθε Κυριακή προβλέπεται κανὼν τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν ὄρθρον, τοῦ ὁποίου τὰ στιχηρὰ εἶναι τὰ ἀπόστιχα τοῦ μικροῦ ἔσπερινοῦ.

Προέλευση Θεοτοκαρίου

Ὁ ὁσίος Σάβας «τὴν μεγάλην ὠκοδόμησεν ἐκκλησίαν τῆς πανυμνήτου Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας...Ἐθέσπισε δὲ ὥς τε...τὴν σύναξιν...κατὰ δὲ Κυριακὴν εἰς τὴν τῆς Θεοτόκου ἐπιτελεῖσθαι ἐκκλησίαν» (Κυρίλλου Σκυθοπολίτου Βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα § 32 ἔκδ. Φιλοκαλία τῶν νηπτικῶν καὶ ἀσκητικῶν τ. 5 σσ. 266 καὶ 268), κατὰ «τὴν παλαιὰ παράδοση τῶν μεγάλων ἀσκητῶν τῆς ἰουδαϊκῆς ἐρήμου, τοῦ ἁγίου Σάβα, τοῦ ἀββᾶ Θεοδοσίου, τοῦ ἀββᾶ Χαρίτωνος τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου, τοῦ ἁγίου Θεοκτίστου, οἱ ὅποιοι ἔκτιζαν ναοὺς πρὸς τιμὴν τῆς Θεοτόκου» (Ὁ Γέρων Σεραφεῖμ ὁ Σαβαΐτης ἔκδ. Μυγδονία 2004 σσ. 80-81), μετὰ τὴν ὑπὲρ αὐτῆς γ' οἰκουμενικὴ σύνοδο τὸ 431. Ἔτσι οἱ ἁγιοσαβίτες ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι θεοτοκαριογράφοι (Ἀνδρέας Κρήτης (ὡς Ἱεροσολυμίτης), Ἰ. Δαμασκηνός, Θεοφάνης κ. ἄ.) γιὰ τοὺς κανόνες τῶν ἀποδείπνων (ΤΑΣ κεφ. ι') καὶ τῶν Σαββάτων (Ἀπορούμενα ΤΑΣ κεφ. 94 καὶ 95).

Ἑννοια Ἀνατολικά

«Ἀνατόλιος...ὁ Στουδίτης, μαθητὴς τοῦ Θεοδώρου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ θ' αἰῶνος, ὑποστὰς πολλὰς ταλαιπωρίας κατὰ τὸν διωγμὸν τοῦ εἰκονομάχου αὐτοκράτορος Λέοντος Ε' τοῦ Ἀρμενίου...Ἀνατολικά...Εἶναι λοιπὸν πιθανὸν ὅτι ταῦτα συνετέθησαν ὑπὸ τοῦ παρόντος Ἀνατολίου, ὅστις λόγω τοῦ διωγμοῦ τὰ παρέδωσε μὲ συγκεκριμένον τὸ ὄνομά του, φερ' εἰπεῖν εἰς ΑΝΑΤΟΛ, ὅπερ οἱ ἀντιγραφεῖς ἀπέδωσαν ἀργότερα εἰς ΑΝΑΤΟΛΙΚΑ» (π. Χρήστου Πατρολογία τ. 5 σσ. 684-685).

Ἀρκετὰ στιχηρὰ τῶν χφφ. τριωδίων Σινὰ 755 (περὶ τὸν ι' αἰ.) καὶ 734 (ι' αἰ.), κυρίως ἀνέκδοτα, ἐπιγράφονται «ἀνατολικά», στὸ δὲ χφ. Σινὰ 755 φ. 54ν σημειώνεται: «Τῇ Κυριακῇ ἑσπέρας στιχηρὸν ἀνατολικόν. Ἦχος πλ. δ'. Χαλινοὺς ἀποπτύσας...».

«...ἰστῶμεν στίχους η', καὶ λέγομεν στιχηρὰ γ' ἀναστάσιμα ἐκ τῶν ἀρχαίων, δευτεροῦντες τὸ α' καὶ γίνονται δ'. Τὰ ἀνατολικά δ'. Καὶ εἰς τὸ Δόξα καὶ νῦν, ἐκ τῶν θεοτοκίων τῶν ἀρχαίων, τὸ α'...εἰς τοὺς αἶνους ἰστῶμεν στίχους η', καὶ ψάλλομεν τὰ ἀρχαῖα στιχηρὰ ἀναστάσιμα δ' καὶ τὰ ἀνατολικά τὰ δ'» (τυπικὸ μονῆς Σωτῆρος Μεσσήνης τοῦ ἔτους 1131 ἔκδ. Mateos σ. 6).

«...ἰστῶμεν στίχους η', ἡγουν ἀπὸ τοῦ Ἐκ βαθέων ἐκέκραξα, καὶ ψάλλομεν στίχους η', καὶ λέγομεν στιχηρὰ ἀναστάσιμα γ' τὰ ἀρχαῖα καὶ δύο ἰδιόμελα ἐκ τῶν ἀνατολικῶν...εἰς δὲ τοὺς αἶνους Πᾶσα πνοή, καὶ ψάλλομεν στιχηρὰ δ' τῆς ἀρχῆς, καὶ δ' ἀνατολικά» (τυπικὸ μονῆς ἁγίου Νικολάου τῶν Κασούλων ιβ'-ιγ' αἰ. ἔκδ. Dmitrievskij τ. 1 σ. 800).

«...εἰς τὸ Κύριε ἐκέκραξα στιχηρὰ ἡ', καὶ ψάλλομεν στιχηρὰ ἀναστάσιμα ἀρχαῖα γ' καὶ ἀνατολικά β' καὶ ἰδιόμελα τοῦ ἀσώτου γ'» (τυπικὸ μονῆς Θεοτόκου τοῦ Μῆλι τοῦ ἔτους 1292 ἔκδ. Dmitrievskij τ. 1 σ. 863).

Μήπως ἀνατολικῆς Συρίας;

Σταυροαναστάσιμοι ὕμνοι Κυριακῶν

Στὸ χφ. E.B.E./M.P.T. 702, ἰδιόχειρη ἐξήγησις τοῦ παλαιοῦ ἀναστασιματαρίου ἀπὸ τὸν Χουρμούζιο, μετὰ τὰ στιχηρὰ τῶν αἰνῶν ἀκολουθοῦν «Τῇ Κυριακῇ ἐσπέρας ἦχος α' Ὁ σταυρὸν ἐκούσιον καταδεξάμενος σωτὴρ καὶ ταφὴν ὑπομείνας..., Τῷ ἀηττήτῳ σταυρῷ σου παρεστῶτες οἱ θεόφρονες..., Ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν διὰ φιλανθρωπίαν ἐκὼν ἐσταυρώθη καὶ ἐκὼν ἐτάφη...», ὁμοίως σὲ κάθε ἦχο. Αὐτὰ τὰ ἰδιόμελα πρέπει νὰ εἶναι σταυροαναστάσιμα καὶ ἀπόδοσις (ἀπόηχος) τῆς Κυριακῆς.

«Μακαρισμοὶ	ἀναστάσιμοι,	ἦχος	πλ.	δ'
Μνήσθητι	ἡμῶν,	Χριστὲ	Σωτὴρ	τοῦ κόσμου,...
Σταυροαναστάσιμον				
Εὐλῶ	ἐμπαγεῖς,	Σωτὴρ	ἡμῶν	βουλήσει,...
Ἀναστάσιμον				
Μέσῳ	κρεμασθεῖς,	ὦ	Λόγε	τῶν κακούργων,...
Ἀναστάσιμον				
Ἄκουε				Ἀδάμ,...
Ἀναστάσιμον				
Σήμερον				Χριστέ,...
Ἀναστάσιμον				
Ὡς		ἐν		οὐρανῷ,...
Ἀναστάσιμον				
Σήμερον				Χριστός,...
Ἀναστάσιμον				
Ἐγειρον				ἡμᾶς,...
Ἀποστόλων				
Χαίρετε				σοφαί,...
Τριαδικὸν				
Ζωὴν		σὲ		προσκυνῶ,...
Θεοτοκίον				

Σὲ διὰ παντός,....» (χφ. Σινὰ 864 ὥρολόγιον θ'-ι' αἰ. ἔκδ. M. Ajjoub-J. Paramele Le livre d' heures du Sinai στὸ Sources Cretiennes 486 2005 σσ. 400-404).

Στὴν ἀκολουθία τῆς Κυριακῆς ἀνιχνεύονται καὶ σταυροαναστάσιμα στιχηρά καὶ καθίσματα καὶ τὸ θεοτοκίον «Ὁ δι' ἡμᾶς γεννηθεὶς ἐκ παρθένου...».

Τριαδικὸς κανόνας

Στὸ χειρόγραφο τῆς E.B.E. 858 θεοτοκάριο ιγ' αἰ., ἀντὶ κανόνος τῆς Θεοτόκου τῷ Σαββάτῳ ἐσπέρας, σὲ κάθε ἥχο, ὑπάρχει, «Τῇ Κυριακῇ πρωΐ», ὁ τριαδικὸς κανόνας ἀκολουθούμενος ἀπὸ γ' στιχηρὰ προσόμοια: β' τριαδικὰ καὶ ἓν θεοτοκίον.

Ὁ τριαδικὸς κανόνας συνοδεύεται ἀπὸ τὰ στιχηρὰ προσόμοιά του, ὅπως στὸ θεοτοκάριο καὶ τὰ μηναιῖα. Μεγαλυνάρια συναντῶ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ ὠρολόγιο ἐκδ. 1757. Πρὸ τοῦ «Ἐκ νεκρῶν ἰδοῦσα...» στὰ ὠρολόγια ἐκδ. 1757, 1830 καὶ 1832 παρεμβάλλονται τὰ ἐξῆς:

«Ἦν ὕμνοῦσι πάντες οἱ γηγενεῖς, καὶ δοξολογοῦσιν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν, τὴν ὑπὸ τῶν πάντων πιστῶν προσκυνουμένην, μονάδα κατ' οὐσίαν τὴν τρισὺπόστατον.

Τὴν κυριαρχίαν τῶν χειρουβίμ, καὶ τὴν θεαρχίαν ἀσυγκρίτως τῶν σεραφίμ, τὴν ἀδιαιρέτως τριάδα ἐν μονάδι, τὴν ὄντως θεαρχίαν σὲ μεγαλύνομεν.

Πατέρα τὸν ἄναρχον καὶ Θεόν, συνάναρχον Λόγον σὺν τῷ Πνεύματι προσκυνῶ, ἀχώριστον μίαν ἐνουμένην οὐσίαν, τρισάριθμον μονάδα ὕμνοις τιμήσωμεν.

Τὰς ἀκτινοβόλους σου ἀστραπάς, λάμψον μοι Θεέ μου τρισὺπόστατε παντουργέ, καὶ οἶκόν με δείξον σῆς ἀπροσίτου δόξης, φαιδρὸν καὶ φωτοφόρον καὶ ἀναλοίωτον.

Ὅν φρίπτει καὶ τρέμει τὰ χειρουβίμ, καὶ δοξολογοῦσιν τῶν ἀγγέλων αἱ στρατιαί, τὸν ἐκ τῆς παρθένου ἀφράστως σαρκωθέντα, Χριστὸν τὸν ζωοδότην φόβῳ δοξάσωμεν.

Ἐκ νεκρῶν ἰδοῦσα...καὶ σὲ γεραίρουσα. Τρισάγιον...».

Ἀναβαθμοὶ α' ἥχου

«Ἀγίῳ Πνεύματι, τιμὴ καὶ δόξα, ὥσπερ Πατρί, πρέπει ἅμα καὶ Υἱῷ διὰ τοῦτο ἄσωμεν τῇ τριάδι μονοκρατορία» (χφφ. Μ. Λαύρας Δ-45 (καὶ) ὀκτώηχος ια' αἰ. φ. 345r, E.B.E. 642 παρακλητικὴ ιγ' αἰ. φ. 21v, Μ. Λαύρας Η-62 στιχηροκαθισματάριο ιε' αἰ. φ. 154r, Ἀνθολόγιο ἐκδ. 1776 σ. 574, Πανθέκτη ἐκδ. 1817 τ. 1 σ. 121).

«τριάδι» (χφφ. Μ. Λαύρας Δ-45 ὀκτώηχος ια' αἰ. φ. 345r, E.B.E. 642 παρακλητικὴ ιγ' αἰ. φ. 21v, Μ. Λαύρας Η-62 στιχηροκαθισματάριο ιε' αἰ. φ. 154r, G σ. 439, εὐχολόγιο ἐκδ. 1803 σ. 280, παλαιὸ ἀναστασιματάριο ἐκδ. Μουσικὴ Βιβλιοθήκη τ. 1 σ. 37 καὶ εὐχολόγιο ἐκδ. Ἀστὴρ σ. 423). Δὲν συναντῶ τὸν τύπο «τριαδική».

«Εἰς τὰ ὄρη τῶν σῶν ὑψώσας με» (χφ. Μ. Λαύρας Δ-45 φ. 345r, Ἀνθολόγιο ἐκδ. 1776 σ. 574, Πανθέκτη ἐκδ. 1817 τ. 1 σ. 121).

«Εἰς τὰ ὄρη τῶν σῶν ὑψώσας με» (χφφ. E.B.E. 642 φ. 21v, Μ. Λαύρας Η-62 φ. 154r).

Θεοτοκίον «Ὑπερευλογημένη ὑπάρχεις...»

Ἡ φράση «ὑμνοῦμέν σε» ἐμφανίζεται στά: Ταμεῖον ἀνθολογίας 1824 τ. 1 σ. 418, Ἀναστασιματάρια 1832 σ. 58, 1890 σ. 69, Μουσική πανδέκτη 1851 τ. 2 σ. 573, ἐνῶ λείπει ἀπὸ τὶς πηγές: τυπικὸ Μεσσήνης τοῦ ἔτους 1131 σ. 299, χφ. Ε.Β.Ε. 2406 μουσικὸ τοῦ ἔτους 1453 ἔκδ. Π. Τρεμπέλα Μικρὸν εὐχολόγιον ἔκδ. β' 1998 τ. 2 σ. 206, ὠρολόγια ἔκδ. 1509, 1757, 1830, 1832, 1851, 1900, Πανθέκτη ἔκδ. 1817 τ. 1 σσ. 87 καὶ 163, Ἀναστασιματάρια 1820 σ. 48, Πεντηκοστάρια ἔκδ. 1890 σ. 54, ὅπως καὶ ἀπὸ τὸ προσόμοιο «Ὑπερδεδοξασμένη...» στὸ χφ. Μ. Λαύρας Δ-45 (καί) παρακλητικὴ ια' αἰ. φ. 348v.

Β' στιχηρὸ αἰνῶν πλ. δ' ἤχου

«Κύριε, εἰ καὶ ὡς νεκρὸν ἐν μνημείῳ...» (χφφ. Μ. Λαύρας Δ-45 (καί) παρακλητικὴ ια' αἰ. φ. 361v, Λειμῶνος 81 πεντηκοστάρια ια'-ιβ' αἰ. φ. 289r, Πανθέκτη ἔκδ. 1817 τ. 1 σ. 403, Ἀναστασιματάρια ἔκδ. 1820 σ. 229, 1832 σ. 335).

«Κύριε, εἰ καὶ ὡς θνητόν ἐν μνημείῳ» (χφφ. Βατοπεδίου 1190 πεντηκοστάρια ια' αἰ. φ. 162v, Ε.Β.Ε. 642 παρακλητικὴ ιγ' αἰ. φ. 266r, Πεντηκοστάρια ἔκδ. 1890 σ. 224, Παλαιὸ ἀναστασιματάρια ἔκδ. Μουσικὴ βιβλιοθήκη 1868 τ. 1 σ. 336).

ΣΤ' ἑωθινὸ ἐξαποστειλάρια

Στὶς πηγές στὶς ὁποῖες ἔχω πρόσβαση (χφφ. Μ. Λαύρας Δ-45 παρακλητικὴ ια' αἰ. φ. 363v, Ε.Β.Ε. 642 παρακλητικὴ ιγ' αἰ. φ. 296v, Πανθέκτη ἔκδ. 1817 τ. 1 σ. 438 καὶ ἀναστασιματάρια ἔκδ. 1820 σ. 248) μαρτυρεῖται μόνο ἡ ἐκδοχὴ «ἐν μέσῳ στάς ἐδίδασκες, ἀναστὰς ἐκ τοῦ τάφου, καὶ βρώσεως συμμετέσχες, βάπτισμα μετανοίας» (πρβλ. Λκ. κδ', 47) «ἀπὸ νεκρῶν ἔργων» (Εβ. f', 1· πρβλ. «ἀποτάσσομαι»), «συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεόν» (Α' Πτ. γ', 21). Ὁ ὕμνος παρουσιάζει συντακτικὸ πρόβλημα.

ΙΑ' ἑωθινὸ δοξαστικὸ

Συναντῶ μόνο τὸ «Φανερῶν ἑαυτόν» (χφ. Δ-45 (καί) ὀκτώηχος ια' αἰ. φ. 364r, Ἀνθολόγιον ἔκδ. 1776 σ. 623, Πανθέκτη ἔκδ. 1817 τ. 1 σ. 439, συνθέσεις: Ἰ. Γλυκέως ἐξήγηση Χουρμουζίου χφ. Ε. Β. Ε. / Μ. Π. Τ. 704 φ. 227r, Πέτρου Λαμπαδαρίου ἔκδ. Ἀναστασιματάρια 1820 σ. 259, Ἰακώβου πρωτοψάλτου ἔκδ. Ταμεῖον ἀνθολογίας 1824 τ. 1 σ. 415), καὶ ὅχι τὸ «Φανερῶν σεαυτόν».

Τὰ θεοτοκία τῶν ἀπολυτικίων (ὠρολόγιον) καὶ καθισμάτων (παρακλητικὴ) τῆς Δευτέρας εἶναι ἀρχαγγελικὰ ἢ ἀγγελικὰ, τὰ δὲ τῆς Πέμπτης
συνήθως ἀποστολικά.
Ὅμοίως μαρτυρικὰ στιχηρὰ καὶ καθίσματα τῆς Παρακλητικῆς εἶναι ἀγγελικὰ κατὰ τὴν Δευτέρα (μαρτυρικὸ ἀπόστιχο Κυριακῆς ἐσπέρας β'

ἤχου, μαρτυρικό ἀπόστιχο Δευτέρας πρωὶ γ', πλ. α', πλ. β' καὶ πλ. δ' ἤχων, μαρτυρικό κάθισμα Δευτέρας πρωὶ δ', πλ. α' καὶ πλ. δ' ἤχων), σταυρώσιμο τὸ μαρτυρικό ἀπόστιχο τῆς Τετάρτης πρωὶ πλ. δ' ἤχου, ἀποστολικὸ δὲ τὸ μαρτυρικό κάθισμα τῆς Πέμπτης τοῦ β' ἤχου.

Ἡ παρακλητικὴ πρωτογενῶς περιεῖχε καὶ τὸ (τότε ἐλλιπὲς καὶ συνήθως μαρτυρικό) μηναῖο, προβλέποντας μέχρι σήμερα καθημερινῶς, ἐκτὸς Κυριακῆς, ἀθλητικά-μαρτυρικά στιχηροκαθίσματα καὶ τροπάρια τοῦ α' κανόνα, σὰν μιὰ ἀθλητικὴ ἐνημέρωση!

Ἀκολουθία Πέμπτης

«...ἐνέταξεν εἰς τὸ σύστημα τῆς καθ' ἑβδομάδα ἐξυμνήσεως καὶ τὸν προστάτην τοῦ ἁγίου Νικόλαον κατὰ Πέμπτην...ὁ ὑπ' αὐτοῦ διασωθεὶς Ἰωσήφ ὁ ὕμνογράφος καὶ ὄχι ἄλλος τις Ἰωσήφ» (Π. Χρήστου Πατρολογία τ. 5 1992 σ. 693). Κανὼν τοῦ ἁγίου Νικολάου γιὰ τὴν Πέμπτη μαρτυρεῖται στὰ χφφ. Σινὰ 779 παρακλητικὴ ι' αἰ. (μὲ β' ῥοδή), 1094 ΤΑΣ ιβ' αἰ. φ. 7r, 1095 ΤΑΣ ιβ' αἰ. φ. 18v, 1097 σιναῖτικὸ τυπικὸ τοῦ ἔτους 1214 φ. 15v, E.B.E. 642 παρακλητικὴ ιγ' αἰ., καθὼς καὶ στὰ ἔντυπα ΤΑΣ κεφ. ε' καὶ Ἀπορούμενα κεφ. 95.

Εἰρμός η' ῥοδῆς γ' ἤχου

«Ἀστέκτω πυρὶ ἐνωθέντες...Εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας» (χφ. Λειμῶνος 262 εἰρμολόγιο ιβ'-ιγ' αἰ. φ. 62r).

Εἰρμός γ' ῥοδῆς δ' ἤχου

«Τοὺς σοὺς ὕμνολόγους Θεοτόκε...

«ἦ...ἄφθορος» (χφ. Λειμῶνος 295 ὠρολόγιο β' ἡμισυ ιβ' αἰ. σ. 69). «ἦ...ἄφθορος» (Τριώδιον ἐκδ. 1586, Ἑορτοδρόμιον ἁγίου Νικοδήμου (+1809) ἐκδ. 1987 τ. 1 σ. 394, Πανθέκτη ἐκδ. 1817 τ. 2 σ. 1466, Μηναιὸν Μαρτίου ἐκδ. 1852 σ. 101, Τριώδιον ἐκδ. Ῥώμης 1879 σ. 510). «ὡς...ἄφθορος» (χφφ. Λειμῶνος 262 εἰρμολόγιον ιβ'-ιγ' αἰ. φ. 73r, 10 μηναιᾶ Σεπτεμβρίου-Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1419 φ. 279v, ὠρολόγια ἐκδ. 1757 σ. 377, 1830 σ. 466, 1832 σ. 453, 1851 σ. 403, 1900 (οἰκ. πατριαρχείου) σ. 442, εἰρμολόγια Πέτρου λαμπαδαρίου ἐκδ. 1825 σ. 68, Πέτρου βυζαντίου ἐκδ. 1825 σ. 73, Εἰρμολόγιον (ἐκκλησιαστικόν) ἐκδ. 1906 σ. 63).

Θεοτοκίό κάθισμα κατανυκτικὸ πλ. β' ἤχου

«Τῆς εὐσπλαχνίας τὴν πηγὴν ἀνοιξον ἡμῖν, εὐλογημένη Θεοτόκε, ἐλπίζοντες εἰς σὲ μὴ ἀστοχήσωμεν, ῥυσθῶμεν διὰ σοῦ τῶν περιστάσεων, σὺ γὰρ εἶ σωτηρία τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων» (χφ. Σινὰ 863 «ὠρολόγιον κατὰ τὸν κανόνα τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα» θ' αἰῶνος, τὸ

παλαιότερο σωζόμενο, ακολουθία γ' ώρας, έκδ. Mateos J. Un Horologion inedit de saint-Sabas. Le codex sinaitique grec. 863 (ix siecle), στο Studi e testi 233, vol. III, Cita del Vaticano 1964 σσ. 51).

«Τῆς εὐσπλαχνίας τάς» (Κανονάριον Νίκωνος Μαυροορείτου (~1085) έκδ. V. Benesevic σ. 25).

«...πύλην...ἀστοχήσωμεν, ῥυσθῶμεν...ἀνθρώπων» (χφφ. Μ. Λαύρας Δ-45 (καί) ὀκτώηχος ια' αἰ. φ. 359r καὶ B-25 ὠρολόγιο ιγ' αἰ. φ. 220r).

«...πύλην...ἀστοχήσωμεν, ῥυσθήειμεν...ἀνθρώπων» (χφ. Λειμῶνος 295 ὠρολόγιο β' ἡμισυ ιβ' αἰ. σ. 231).

«...πύλην...ἐλπίζοντες εἰς σέ, ῥυσθῶμεν...ἀνθρώπων» (χφ. Λειμῶνος 95 θεοτοκάριο τοῦ ἔτους 1368-1369 φ. 157v).

«...πύλην...ἀστοχήσωμεν· ῥυσθήειμεν...χριστιανῶν» (χφ. E.B.E. 661 έκδ. Π. Τρεμπέλα Μικρὸν εὐχολόγιον έκδ. β' 1998 τ. 2 σ. 65).

«...πύλην...ἀστοχήσαιμεν, ῥυσθήειμεν...χριστιανῶν» (χφ. Μ. Κορώνης Καρδίτσας 8 εὐχολόγιο ιδ'=16ου αἰ. φ. 123r).

ΜΗΝΑΙΑ

Τὰ (μοναστικά) μηναιᾶ προκρίνουν τοὺς ὁσίους ὡς εἰδικὰ πρότυπα, μὲ ἀντίστοιχες συνέπειες στοὺς μεγάλους προφήτες, ἀποστόλους καὶ Ἱεράρχες, ὅπως ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων 18 Μαρτίου καὶ ὁ μέγας Φώτιος 6 Φεβρουαρίου. Οἱ ἀκολουθίες τοῦ θεόπτου Μωυσέως, τοῦ μεγαλοφωνοτάτου εὐαγγελιστοῦ Ἡσαΐου (9 Μαΐου) καὶ τοῦ μαθητοῦ καὶ ἀποστόλου Θαδαίου (21 Αὐγούστου) στεροῦνται ιδιομέλου.

Εἶναι συνήθης ἡ διάταξη τῶν ὕμνων κατ' ἦχον, ἀκόμα καὶ κατ' ἀλφάβητον, ὅπως στὸν ἐσπερινὸ τοῦ μεγαλομάρτυρα Προκοπίου (8 Ἰουλίου· Ἔδωκας σημειώσιν-Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν).

«Οἱ μάρτυρές σου Κύριε ἐν τῇ ἀθλήσει αὐτῶν...ἔχοντες τὴν ἰσχύν σου» (χφφ. Μ. Λαύρας Δ-45 (καί) ὀκτώηχος ια' αἰ. φ. 353v, Λειμῶνος 81 πεντηκοστάριο ια'-ιβ' αἰ. Πέμπτη τῆς Σαμαρείτιδος πρωὶ φ. 153r, Μ. Λαύρας B-25 ὠρολόγιο ιγ' αἰ. Μεσῶριο τῆς γ' ώρας φ. 220v, BL 22507 ὠρολόγιο ιδ' αἰ. Μεσῶριο τῆς γ' ώρας φ. 22r, Λειμῶνος 10 μηναιὸ Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1419 φ. 138v, Τριῶδιο έκδ. 1586 Παράρτημα, ὠρολόγια έκδ. 1509, 1757 σ. 184, 1830 σ. 242, Πεντηκοστάριο έκδ. 1778 Παρασκευὴ τῆς Σαμαρείτιδος πρωὶ σ. 135).

«ἔχοντες γὰρ τὴν ἰσχύν σου» (χφ. Λειμῶνος 3 μηναιὸ Ἰουλίου ιε' αἰ. φ. 54r, ὠρολόγιο έκδ. 1832 σ. 199).

«σχόντες γὰρ τὴν ἰσχύν σου» (ὠρολόγια έκδ. 1851 σ. 175, 1900 σ. 181, Πεντηκοστάρια έκδ. 1860 σ. 116, 1890 σ. 116).

Παλαιὰ ἀπολυτίκια

«Τοῦ ἀποστόλου σου Κύριε τὴν μνήμην» (Τ Ι σ. 134). «Τοῦ ὁσίου σου Κύριε τὴν μνήμην ἐορτάζοντες» (Τ Ι σ. 72). «Τῶν ὁσίων σου, Κύριε, τὴν μνήμην ἐορτάζοντες, δι' αὐτῶν σὲ δυσωποῦμεν· σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (Τ Ι σ. 196). «Τοῦ ἱεράρχου σου Κύριε τὴν μνήμην ἐορτάζοντες» (χφ. Πάτμου 266 τυπικὸ Μεγάλης Ἐκκλησίας θ'-ί' αἱ. ἔκδ. D Ι σ. 104). «Τῶν ἱεραρχῶν σου, Κύριε, τὴν μνήμην ἐορτάζοντες, δι' αὐτῶν σὲ δυσωποῦμεν, σῶσον τὰς ψυχὰς» (ὅπ. πρ. σ. 72). «Τοῦ πρωτομάρτυρός σου Κύριε, τὴν μνήμην ἐορτάζοντες, δι' αὐτοῦ σὲ δυσωποῦμεν· σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (Τ Ι σ. 164). «Τῆς πρωτομάρτυρός σου Κύριε, τὴν μνήμην ἐορτάζοντες, δι' αὐτῆς σὲ δυσωποῦμεν· σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (ὅπ. πρ. σ. 44).

«Οἱ ὅσιοί σου, Κύριε, ἐν τῇ ἀσκήσει αὐτῶν, ἀγῶνας ἐνεδείξαντο ἐν ἐγκρατεία πολλῇ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐχοντες τὴν ἰσχύν σου τῶν παθῶν κατεκράτουν, ἔθραυσαν τῶν δαιμόνων τὸ ἀνίσχυρον θράσος, διό σε ἱκετεύομεν· Σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (χφ. Παρισίων 1590 τυπικὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ ἔτους 1063 14 Ἰανουαρίου ἔκδ. Τ Ι σ. 196). «Οἱ ὅσιοί σου, Κύριε, ἐν τῇ ἀσκήσει αὐτῶν, ἀγῶνας ἐνεδείξαντο ἐν καρτερίᾳ πολλῇ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν. Ἐχοντες τὴν ἰσχύν σου τῶν παθῶν κατεκράτουν, ἔθραυσαν τῶν δαιμόνων τὰ ἀνίσχυρα θράση, δι' ὧν σε ἱκετεύομεν· Σῶσον τὸν κόσμον σου» (χφ. Βοδλιανῆς βιβλιοθήκης Ὁξφόρδης Auct E. 5 10 τυπικὸ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας τοῦ ἔτους 1329 14 Ἰανουαρίου ἔκδ. ὅπ. πρ.). «Οἱ ὁσίοί σου Κύριε ἐν τῇ ἀσκήσει αὐτοῦ, ἀγῶνας ἐπεδείξατο ἐν προθυμίᾳ πολλῇ, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν· ἔχων γὰρ τὴν ἰσχύν σου κατεφρόνει δαιμόνων, ἔθραυσε διὰ λόγου τὸ ἀνίσχυρον θράσος, διό σε ἱκετεύομεν· Σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν» (χφ. Βεροίας KB-12 μηναιὸ Φεβρουαρίου ιε' αἱ. 13 Φεβρουαρίου κάθισμα ἀπὸ γ' ὥδης φ. 41r).

Κατὰ τίς 3, 28, 29-9, 12, 26-11, 5, 29-12, 11, 15, 17, 20, 21-1, 8-5, 12-6 καὶ 12-8 ψάλλεται σὲ ἦχο πλ. β' τὸ ἀνώνυμο ὁσιακὸ ἰδιόμελο: «Ὅσιε Πάτερ, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν κατορθωμάτων σου· διὸ (ἢ δι' ὧν) ἐν τοῖς οὐρανοῖς, εὗρες μισθὸν τῶν καμάτων σου, τῶν δαιμόνων ὠλεσας (12-8: ἔτρεψας) τὰς φάλαγγας, τῶν Ἀγγέλων ἐφθασας τὰ τάγματα, ὧν τὸν βίον ἀμέμπτως ἐζήλωσας, παρρησίαν ἔχων πρὸς τὸν Κύριον (ἢ πρὸς Κύριον, ἢ πρὸς Χριστὸν τὸν Θεόν), εἰρήνην αἰτῆσαι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν (ἢ ἐκτενῶς ἰκέτευε ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἡμῶν)», κατὰ δὲ τὸ Σάββατο τῆς Τυρινῆς μετατρέπεται σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ: «Ὅσοι Πατέρες, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος, τῶν κατορθωμάτων ὑμῶν, δι' ὧν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, εὗρετε μισθὸν τῶν καμάτων ὑμῶν, τῶν δαιμόνων ὠλέσατε τὰς φάλαγγας, τῶν Ἀγγέλων ἐφθάσατε τὰ τάγματα, ὧν τὸν βίον ἀμέμπτως ἐζηλώσατε, παρρησίαν ἔχοντες πρὸς Κύριον, εἰρήνην αἰτήσασθε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν». Στὶς πηγὲς ποὺ ἔχω πρόσβαση συναντῶ τίς ἐξῆς παραλλαγές:

«Ὅσοι Πατέρες, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος, τῶν κατορθωμάτων ὑμῶν, διὸ ἐν τοῖς οὐρανοῖς εὗρατε μισθοὺς τῶν καμάτων ὑμῶν, τῶν δαιμόνων φάλαγγας ὠλέσατε, τῶν ἀγγέλων τάξεσι συνήφθητε, ὧν τὸν βίον σαφῶς ἐξηλώσατε, παρηρησίαν οὖν σχόντες πρὸς τὸν Κύριον, εἰρήνην ἅπασιν ἐξαιτήσασθε» (χφ. Μ. Λαύρας Γ-105 τριώδιο ι' αἰ. φ. 4r).
 «Ὅσιε πάτερ, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν κατορθωμάτων σου, διὸ ἐν οὐρανοῖς εὗρες μισθὸν τῶν καμάτων σου. τῶν δαιμόνων ἔλυσας τὰς φάλαγγας, τῶν ἀγγέλων ἔφθασας τὰ τάγματα, ὧν τὸν βίον ἀμέμπτως ἐζήλωσας. παρηρησίαν ἔχων ἐν τῇ μνήμῃ σου εἰρήνην αἰτῆσαι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν» (Μ. Ψελλοῦ (ια' αἰ.) ποίημα κγ' Ἀκολουθία Συμεῶν μεταφραστοῦ ἔκδ. L. G. Westernik Michaelis Pseli poemata 1992).
 «Ὅσιε πάτερ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν κατορθωμάτων σου, διὸ ἐν τοῖς οὐρανοῖς εὗρες μισθὸν τῶν καμάτων σου· τῶν δαιμόνων ἔλυσας τὰς φάλαγγας, τῶν ἀγγέλων ἔφθασας τὰ τάγματα, ὧν τὸν βίον ἀμέμπτως ἐζήλωσας· παρηρησίαν ἔχων ἐν τῇ μνήμῃ σου, εἰρήνην αἰτῆσαι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν» (ἀκολουθία ὁσίου Νίκωνος τοῦ "Μετανοεῖτε" (+ περὶ τὸ 1005) ἔκδ. Ὁδ. Λαμπίδου Ὁ ἐκ πόντου ὁσίου Νίκων ὁ "Μετανοεῖτε" 1982 σ. 269).
 «...διό...ὠλεσας... Χριστὸν τὸν Θεόν, εἰρήνην αἰτῆσαι...» (χφ. Λειμῶνος 10 μηναιᾶ Σεπτεμβρίου-Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1419 φ. 192r).
 «...διό...ἔλυσας...ἐν τῇ μνήμῃ σου, εἰρήνην αἰτῆσαι...» (χφ. Λειμῶνος 117 μηναιῶ Μαΐου τοῦ ἔτους 1442 φ. 35r).
 «...διό...ὠλεσας...ἐν τῇ μνήμῃ σου, εἰρήνην αἰτῆσαι...» (χφ. Λειμῶνος 3 μηναιᾶ Ἰουλίου-Αὐγούστου ιε' αἰ. φ. 248v).
 «...διό...ὠλεσας...πρὸς Χριστόν, εἰρήνην αἰτῆσαι...» (χφ. Λειμῶνος 124 μηναιῶ Νοεμβρίου ιε' αἰ. φ. 122v).
 «Ὅσοι πατέρες...διό...λύσαντες... πρὸς Κύριον, εἰρήνην αἰτήσασθε ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν» (τριώδιο ἔκδ. Βενετίας 1586).
 «...διό...ἔτρεψας... ἐν τῇ μνήμῃ σου, εἰρήνην αἰτῆσαι...» (μηναιῶ Αὐγούστου ἔκδ. 1795 σ. 64).
 Δὲν συναντῶ τό «δι' ὧν». Κατὰ τίς 3, 28, 29-9 καὶ 12,-6 τὰ παλαιὰ μηναιᾶ τῶν ἐκδόσεων Φῶς ἔχουν «διό».

7 Σεπτεμβρίου

Α' τροπάριο τοῦ α' κανόνα
 «Ἀνοιξω τὸ στόμα μου.
 Γηθόμενοι σήμερον, μετ' εὐφροσύνης ὑμνήσωμεν, τὸ θεῖον γενέθλιον,

τῆς Θεομήτορος· καὶ γὰρ τέτοκε, χαρὰν τῇ οἰκουμένῃ, λύπην τῆς Προμήτορος
ἐξαφανίσασα»
(μηναῖα ἐκδ. 1740 σ. 55, 1808 σ. 52 καὶ 1843 σ. 49).
Τὸ ἄρθρο «τῆς» λείπει ἀπὸ τὰ σημερινὰ μηναῖα.

8 Σεπτεμβρίου

«Τροπάριον. Ἦχος α΄. Ἡ γέννησίς σου Θεοτόκε...» (Γεωργιανό-
Ἱεροσολυμιτικὸ κανανάριον ζ΄ αἰ. ἐκδ. M. Tarchnischvili Le grand
lectionnaire de eglise de Jerusalem στὸ Corpus scriptorum cristianorum
orientalium 205 σ. 35, T I σ. 18, χφ. Σινὰ 150 κανονάριο ι΄-ια΄ αἰ. ἐκδ. D I σ.
194, TE σ. 263, TM σ. 18, τυπικὸ Κασούλων τοῦ ἔτους 1174 ἐκδ. D I σ. 810, Σ4
φ. 15v, Σ6 φ. 29v, Σ7 φ. 73r, τυπικὸ Μήλι τοῦ ἔτους 1292 ἐκδ. D I σ. 837, χφφ.
ΛΜ 134 φ. 22r, BL 9347 ιε΄ αἰ. φ. 8r, Κωνσταμονίτου 19 εὐχολόγιον ιε΄ αἰ.
ἐκδ. D II σ. 491).

9 Σεπτεμβρίου

Δοξαστικὸ ἀποστίχων

«οὓς καὶ ἡμεῖς συνελθόντες, εὐσεβῶς ὑμνοῦντες λέγοντες» (χφ. M.
Λαύρας Δ-45 (καί) μηναῖο Ἰουλίου ια΄ αἰ. φ. 147r).

«οἷς καὶ ἡμεῖς συνελθόντες εὐσεβῶς ὑμνοῦντες λέγομεν» (χφ.
Λειμῶνος 3 μηναῖο Ἰουλίου ιε΄ αἰ. φ. 130v).

«οὓς καὶ ἡμεῖς συνελθόντες, εὐσεβῶς ὑμνοῦντες λέγομεν» (χφ.
Σίμωνος Πέτρας 1 μηναῖο Ἰουλίου ιθ΄ αἰ. φ. 82r).

«οἷς καὶ ἡμεῖς, συνελθόντες εὐσεβῶς, ὑμνοῦντες λέγομεν» (μηναῖο
Σεπτεμβρίου ἐκδ. 1740 σ. 74).

«οὓς καὶ ἡμεῖς συνελθόντες εὐσεβῶς ὑμνοῦντες λέγομεν» (μηναῖο
Ἰουλίου ἐκδ. 1820 σ. 133).

«οὓς καὶ ἡμεῖς συνελθόντες εὐσεβῶς ὑμνοῦντες λέγομεν» (Δοξαστάριο
Ἰακώβου ἐκδ. 1836 τ. 2 σ. 97).

«οἷς καὶ ἡμεῖς συνελθόντες εὐσεβῶς ὑμνοῦντες λέγομεν» (Δοξαστάριο
Πέτρου λαμπαδαρίου ἐκδ. 1820 σ. 16).

14 Σεπτεμβρίου

Δοξαστικὸ ἐσπερίων

«Δεῦτε ἅπαντα τὰ ἔθνη...καὶ πίπτει κατενεχθεῖς...» (χφ. Λειμῶνος 10
μηναῖο Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1419 φ. 102v, μηναῖο Σεπτεμβρίου ἐκδ. 1843
σ. 96 καὶ Δοξαστάριο Πέτρου λαμπαδαρίου ἐκδ. 1820 σ. 24), ὅχι «πίστει».

Εἰρμὸς θ΄ ᾠδῆς

«Μυστικός εἰ Θεοτόκε παράδεισος...» (χφφ. Λειμῶνος 262 εἰρμολόγιο ιβ΄ –
ιγ΄ αἰ. φ. 155r, 10 μηναῖο Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1419 φφ. 14v, 74v, 107v, 3
μηναῖο Αὐγούστου ιε΄ αἰ. φφ. 174r, 207r, 377v, Μάθημα Γερ. Χαλκεοπούλου
(ιε΄ αἰ. βλ. Γρ. Στάθη Οἱ ἀναγραμματισμοὶ σ. 168), μηναῖα Σεπτεμβρίου
1740 σσ. 15, 72, 110, Αὐγούστου 1795 σσ. 11, 41, Ἀνθολόγιον 1776 σσ. 19, 32,

48, 457, 468, Εἰρημολόγιο Π. Βυζαντίου ἔκδ. 1825 σ. 145, Τυπικὸν Κωνσταντίνου 1838 σ. 5, ΤΜΕ 1888 σσ. 67, 75, 305, 312).

«Μυστικῶς εἶ Θεοτόκε παράδεισος...» (χφ. Σίμωνος πέτρας 1 μηναιῖο Αὐγούστου ιθ' αἰ. φφ. 154r, 267v, Εἰρημολόγιο Π. Λαμπαδαρίου ἔκδ. 1825 σσ. 122, 278 (καταβασία Χουρμουζίου)).

«Ὁ διὰ βρώσεως τοῦ ξύλου...οὗ καὶ νῦν ὑψουμένου...» (χφ. Λειμῶνος 262 εἰρημολόγιον ιβ'-ιγ' αἰ. φ. 155v). «δι' οὗ» (ἀγίου Νικοδήμου ἀγιορείτου (+1809) Ἑορτοδρόμιον τ. 1 σσ. 124-125 μετ' ἀντιστοίχου ἐρμηνείας καὶ Μηναιῖον ἔκδ. ἔτους 1843 (anemi.lib.uoc.gr) σ. 102).

Ἐξαποστειλάριο

«Σταυρὸς ὁ φύλαξ πάσης τῆς οἰκουμένης...», προσόμοιο τοῦ αὐτομέλου «Τῶν μαθητῶν ὁρώντων σε...», ψάλλεται μὲ τὸ μέλος τοῦ αὐτομέλου ἀπὸ τὸ εἰρημολόγιο Πέτρου λαμπαδαρίου ἔκδ. 1825.

Δοξαστικὸ αἰνῶν

«Σήμερον προέρχεται...φόβῳ διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ἀνάξιοι ὄντες, χαρὰ δὲ» (χφ. Λειμῶνος 10 μηναιῖο Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1419 φ. 108v).

22 Σεπτεμβρίου

Στὰ παλαιὰ μηναιῖα ἔκδ. Φῶς ὁ ἦχος τοῦ πρώτου κανόνα ἀναγράφεται πλ. β', ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ β'.

23 Σεπτεμβρίου

Ὁ ἦχος τοῦ «στιχηροῦ εἰς τὸ Δόξα» τῶν αἰνῶν τῆς ἐορτῆς τῆς σύλληψης τοῦ τ. Προδρόμου « Ἡ Ἑλισάβετ συνέλαβε...» δὲν εἶναι ὁ πλ. δ', ἀλλὰ ὁ πλ. β' (χφ. Μ. Λαύρας Δ-23 μηναιῖο Σεπτεμβρίου ια' αἰ. φ. 11r, ΤΜ σ. 29, Λ φ. 14r, Σ4 φ. 22v, Σ5 φ. 34v, Σ6 φ. 37v, ΤΑΣ (ἔκδ. 1771) κεφ. ια', Τυπικὸ μ. Διονυσίου σ. 35, χφ. Ε.Β.Ε./Μ.Π.Τ. 731 Μαθηματάριον τῶν παλαιῶν μελουργῶν φ. 370r ἔκδ. Γρ. Στάθη Οἱ ἀναγραμματισμοὶ καὶ τὰ μαθήματα τῆς Βυζαντινῆς μελοποιῆας σ. 187), ὅπως ὀρθὰ ὀρίζεται στὸ μηναιῖο Ἰουνίου (κδ'). Τὸ ὑπ' ὄψιν στιχηρό, καθὼς καὶ τὸ «Βλέπε τὴν Ἑλισάβετ...» (Ἰουνίου κδ') εἶναι ὕμνοι τῆς ἐορτῆς τῆς συνάντησης τῆς Θεοτόκου μὲ τὴν Ἑλισάβετ, ἡ ὁποία προβλεπόταν ἀπὸ τὸ στιχηράριο, ἀλλὰ δὲν ἀναπτύχθηκε αὐτοτελῶς (Τσάμη Δ. Θεομητορικὸν τ. β' σσ. 283 – 285).

6 Ὀκτωβρίου

Τὸ α' ἰδιόμελον τῶν αἰνῶν ἀνήκει εἰς τὸν α' ἦχο (χφ. Μ. Λαύρας Δ-23 μηναιῖο Ὀκτωβρίου ια' αἰ. φ. 33r, ΤΜ σ. 36, Λ φ. 18v, Σ5 φ. 38v, Σ6 φ. 42r, χφφ. ΛΜ 88 φ. 32v, Λειμῶνος 10 μηναιῖο Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1419 φ. 235r, ΛΜ 134 φ. 35r, ἔντυπα ΤΑΣ κεφ. ιγ', μηναιῖο Ὀκτωβρίου ἔκδ. 1843 σ. 37). Πρόκειται γιὰ παρανάγνωση τοῦ «ἐκ β'».

9 Ὀκτωβρίου

Τὰ μεταγενέστερα προσόμοια τῶν αἰνῶν (λείπουν ἀπὸ τὰ μηναιᾶ ἐκδ. 1732 καὶ 1815 ὅπως καὶ τὸ δοξαστικό, τὸ ὁποῖο εἶναι αὐτὸ τῶν ἀποστίχων τοῦ ἔσπερινοῦ), ἔχουν μεταφερθεῖ ἀπὸ τοὺς αἶνους τῆς 16ης Νοεμβρίου.

Κυριακὴ μετὰ τὶς 11 Ὀκτωβρίου

Τελευταῖο προσόμοιο τοῦ ἔσπερινοῦ

«Τοὺς Μακεδονίους...**καταστήσαντες...**» (Μηναιᾶ ἐκδ. 1732 σ. 73 καὶ 1815 σ. 79).

26 Ὀκτωβρίου

«Μέγαν εὖρατο ἐν τοῖς κινδύνοις, σὲ ὑπέρμαχον Θεσσαλονίκη» (ΤΕ σ. 300, χφ. Σινὰ (νέα εὐρήματα 1975) Χ 363 ΤΑΣ ια' - ιβ' αἰ. φ. 2v, ΤΜ σ. 44, Σ4 φ. 28r, Σ7 φ. 82r, χφφ. ὠρολόγια Μ. Λαύρας Β-25 ιγ' αἰ. φ. 227r, BL 9347 ιε' αἰ. φ. 15r, ΑΛΑ Δ' σ. 182 καὶ Ι. Φουντούλη Λειτουργικὰ θέματα τεύχος ζ' 1986 σ. 63).

21 Νοεμβρίου

«Σήμερον τῆς εὐδοκίας Θεοῦ τὸ προῖμιον... καὶ τὸν Χριστὸν τοῖς πᾶσιν εὐαγγελίζεται...» (Τ Ι σ. 110, ΤΜ σ. 59, Σ5 φ. 48v, Λ φ. 31v, τυπικὸν Εὐεργέτιδος ἐκδ. R. Jordan The Synaxarion of the monastery of the Theotokos Evergetis τόμος 6.5 Belfast 2005 σ. 233, χφ. Παρισίων 259 μηναιῶ Νοεμβρίου ιβ' αἰ., Σ7 φ. 87v, χφ. Μ. Λαύρας Β-25 ὠρολόγιο ιγ' αἰ. φ. 227v, χφ. Σινὰ 638 μηναιῶ Νοεμβρίου ιγ' αἰ. ἐκδ. Τ. Θέμελη Τὰ μηναιᾶ ἀπὸ τοῦ ια' μέχρι τοῦ ιγ' αἰῶνος Ἑκκλ. Φάρος λ' (1931) σ. 311, χφ. Ε.Β.Ε. 858 θεοτοκάριο ιγ' αἰ. σ. 378, ΛΜ 88 φ. 42v καὶ ΛΜ 134 φ. 44v). Ἡ Θεοτόκος ὡς ἐκπλήρωσις δὲν προφητεύει.

4 Δεκεμβρίου

Τὰ παλαιὰ τυπικὰ καὶ τὸ ὠρολόγιο ἐκδ. 1509 ἔχουν τὸ ἀπολυτίκιο «Ἡ ἀμνὰς σου Ἰησοῦ...», τὸ δὲ νεώτερο «Βαρβάραν τὴν ἀγίαν τιμήσωμεν...» τὸ συναντῶ σὲ ἦχο β' στὸ ὠρολόγιο ἐκδ. 1900 σ. 227, σὲ ἦχο δ' στὰ ὠρολόγια ἐκδ. 1757 σ. 220, 1830 σ. 282, 1832 σ. 245, 1851 σ. 215, Πανθέκτη ἐκδ. 1817 τ. 1 σ. 651, στὸ τυπικὸ τῆς Μ. Διονυσίου τοῦ ἔτους 1909 σ. 97 καὶ στὰ σημερινὰ μηναιᾶ καὶ ὠρολόγια, ἐνῶ σὲ πλ. δ' (ἐσφαλμένη ἐπιρροή ἀπὸ τὸ ἀπολυτίκιο τοῦ Ἱ. Δαμασκηνοῦ) στὸ ΤΚΠ σ. 39.

9 Δεκεμβρίου

«Δόξα. Ἦχος β'. Τὸ ἀπόρρητον τοῖς ἀγγέλοις...» (ΤΕ σσ. 333, 334, ΤΜ σ. 68, Λ φ. 35v, Σ5 φ. 52v, Σ6 φ. 58r, ΛΜ 88 φ. 45v, ΛΜ 134 φ. 47v, ΤΑΣ κεφ. ιε', Πανθέκτη ἐκδ. 1817 τ. 1 σ. 673, ΤΚΠ σ. 44).

Κυριακὴ πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως δοξαστικὸ αἶνων:

«Τῶν νομικῶν διδαγμάτων ὁ σύλλογος...τοῖς πρὸ τοῦ νόμου τὴν Χάριν εὐαγγελιζόμενος, ὡς (ὅσοις) ὑπὲρ νόμον τῇ πίστει ὑπάρξασιν» (ΤΚΠ σ. 52).

25 Δεκεμβρίου

Κάθισμα γ' στιχολογίας

«Ὁ ἀχώρητος παντί...Διπλοῦς ἐτέχθη, Χριστὸς τὸν ἄνω, κόσμον θέλων ἀναπληρῶσαι» (Πανθέκτη ἔκδ. 1817 τ. 1 σ. 741, Μηναιῖα Δεκεμβρίου ἔκδ. 1843 σ. 224, 1852 σ. 198, Π. Τρεμπέλα Ἐκλογή Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου ὕμνογραφίας ἔκδ. δ' 2007 σ. 180).

Πεντηκοστάριο

«Τὰ σύμπαντα σήμερον χαρᾶς πληροῦνται, Χριστοῦ τεχθέντος ἐκ τῆς παρθένου» (χφφ. Λειμῶνος 88 ΤΑΣ αἰ. φ. 212v-213r καὶ 134 ΤΑΣ τοῦ ἔτους 1428-1429 φ. 166r).

Εἰρμὸς f' ὥδῃς

«...ἔμβρυσον...» (χφ. Λειμῶνος 262 εἰρμολόγιο ιβ'-ιγ' αἰ.).

5 Ἰανουαρίου

Εὐαγγέλιο α' ὥρας

«Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς...» (χφ. Σινὰ 1095 ΤΑΣ ιβ' αἰ. φ. 67r καὶ Μηναιῖο ἔκδ. 1890 σ. 54).

«Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, παραγίνεται Ἰωάννης...» (τυπικὰ Εὐεργέτιδος τέλη ια' αἰ. ἔκδ. D I σ. 377, Μεσσήνης τοῦ ἔτους 1131 ἔκδ. Arranz σ. 94, χφφ. Σινὰ 1097 σιναῖτικὸ τυπικὸ τοῦ ἔτους 1214 φ. 103r, Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας 4 Εὐαγγελιάριο ιδ' αἰ. φ. 223r καὶ Πανθέκτη ἔκδ. 1817 τ. 1 σ. 791).

6 Ἰανουαρίου

Ἀπόστιχα

ἦχος

β':

ΤΕ σσ. 375, 387, ΤΜ σσ. 96, 106, Λ φ. 53v, Σ4 φ. 34v, Σ5 φ. 69v, Σ6 φ. 73v, Σ7 φ. 107v, ΛΜ 88 φ. 58r, ΛΜ 134 φ. 59r, ΤΑΣ κεφ. ιθ', Πανθέκτη ἔκδ. 1817 τ. 1 σ. 809, Μηναιῖο Ἰανουαρίου ἔκδ. 1890 σ. 71, Π. Τρεμπέλα Ἐκλογή Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ὑμνογραφίας σ. 362.

Δοξαστικὸ

ἦχος

πλ.

β':

ΤΕ σ. 374, 375, Λ φ. 53v, Σ4 φ. 34v, Σ6 φ. 73v, ΛΜ 88 φ. 58r, ΤΑΣ κεφ. ιθ', Πανθέκτη τ.1 σ. 810.

Πεντηκοστάριο

«Τὰ σύμπαντα σήμερον ἀγαλλιάσθω, Χριστὸς ἐφάνη ἐν Ἰορδάνῃ» (ὅπ. πρ. καὶ Μηναιῖο Ἰανουαρίου ἔκδ. 1890 σ. 72). «Χριστοῦ φανέντος» (Πανθέκτη ἔκδ. 1817 τ. 1 σ. 810).

7 Ἰανουαρίου

Δοξαστικὸν τῶν ἀποστίχων «Ὡς τοῦ πνεύματος ἐραστής...» «φαεινῶς ἀνατείλασαν» (Πανθέκτη ἐκδ. 1817 τ. 1 σ. 817) «φαεινῶς ἀνατείλασα» (Δοξαστάριον Πέτρου λαμπαδαρίου ἐκδ. 1820 σ. 154).

12 Ἰανουαρίου

Τουλάχιστον τὸ παλαιὸν μηναῖον ἐκδ. Φῶς καὶ ἡ Μουσικὴ Κυψέλη τ. 3 ἔχει τὸ Δοξαστικὸν τοῦ ἐσπερινοῦ «Ὁρῶσα σε ἡ φύσις ἅπαντα τῶν γηγενῶν...» εἰς ἤχον πλ. β' ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ πλ. α' (τυπικὸν Μ. Εὐεργέτιδος ια'-ιβ' αἱ. ἐκδ. D I σ. 389, ἔντυπα ΤΑΣ καὶ μηναῖο Ἰανουαρίου ἐκδ. 1890 σ. 107).

19 Ἰανουαρίου

Τὰ ἐσπέρια στιχηρὰ προσόμοια τῶν ἡμερῶν 19 Ἰανουαρίου καὶ 28 Φεβρουαρίου συμπίπτουν. Τὰ αὐτὰ ἀποτελοῦν τὰ μεταγενέστερα ἀπόστιχα τῆς 12 Ἰουνίου.

Τὸ παλαιὸν μηναῖο ἐκδ. Φῶς καὶ ὁ Μουσικὸς Πανδέκτης ἔχουν τὸ α' δοξαστικὸν τῆς ιθ' Ἰανουαρίου εἰς ἤχον πλ. α', ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ πλ. δ', ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ θεοτοκίο.

2 Φεβρουαρίου

Πεντηκοστάριον

«Εὐφράνθητι σήμερον ὁρῶν προφήτα, τὴν ἐν ἀγκάλαις ἐλευθερίαν» (χφφ. Λειμῶνος 88 ΤΑΣ ιδ' αἱ. φ. 212v-213r καὶ 134 ΤΑΣ τοῦ ἔτους 1428-1429 φ. 166r).

25 Μαρτίου

Στὸ ἀπολυτίκιον ἡ φράσις «καὶ ἡμεῖς» λείπει ἀπὸ τὸ T I σ. 254, χφφ. Μ. Λαύρας Δ-45 μηναῖο Μαρτίου ια' αἱ. φ. 25r, Δρέσδης Α-104 τυπικὸ Μ. Ἐκκλησίας ια' αἱ. φ. 165r, TM σ. 131, Λ φ. 72v, Σ4 φ. 41r, Σ7 φ. 119v, χφ. Μ. Λαύρας Β-25 ὠρολόγιον ιγ' αἱ. φ. 231v, ΛΜ 88 φ. 72r, ΛΜ 134 φ. 70v, ΤΑΣ κεφ. κα', μηναῖα Μαρτίου ἐκδ. 1789 σ. 118, 1852 σ. 100, Συλλογὴ ἰδιομέλων Μανουὴλ πρωτοψάλτου 1831 σ. 127, ἐνῶ ὑπάρχει στὰ ὠρολόγια ἐκδ. 1757 σ. 267, 1830 σ. 340, 1832 σ. 314, 1900 σ. 293.

23 Ἀπριλίου

Στὸ ἀπολυτίκιον «Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτῆς...» ὑπάρχει καὶ ἡ ἐκδοχή «βασιλέων ὑπέρμαχε» (χφφ. ὠρολόγια BL 22507 ιδ' αἱ. φ. 92v, 9347 ιε' αἱ. φ. 39r, Ὁρολόγιον ἐκδ. α' 1509, μηναῖο Ἀπριλίου ἐκδ. 1569, ΤΑΣ κεφ. κβ').

29 Ἰουνίου

Γ' ἀπόστιχο

«Τοὺς φωστῆρας τοὺς μεγάλους...ἐκ τῆς ἀγνοίας ἐπανήγαγον...» (χφ. Μ. Λαύρας 45 (καί) μηναῖα ια' αἰ. φ. 118ν, Πανθέκτη ἔκδ. 1817 τ. 1 σ. 999 καὶ μηναιό ἔκδ. 1843 σ. 113).

Δοξαστικό αἰνῶν

«Ἡ πάνσεπτος τῶν Ἀποστόλων...προξενούσα πᾶσι σωτηρίαν ἡμῖν...τοῦ νοητοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ἀστράπτουσαι» (χφ. Μ. Λαύρας Δ-45 (καί) μηναιό Ἰουνίου ια' αἰ. φ. 119r).
«προξενούσα σωτηρίαν ἡμῖν...τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες ὑπάρχοντες» (Δοξαστάρια Πέτρου λαμπαδαρίου ἔκδ. 1820 σ. 200, Ἰακώβου πρωτοψάλτου τ. 2 ἔκδ. 1836 σσ. 49, 50, μηναιό Ἰουνίου ἔκδ. 1820 σ. 132).

29 καὶ 30 Ἰουνίου

Ἐπικρατεῖ ὁ δ' ἦχος, διὰ τοὺς «εἰς τὰ» δ' «πέρατα τῆς οἰκουμένης» κηρύξαντας ἀποστόλους, ὅπως καὶ ὁ α' κατὰ τὴν μνήμη τοῦ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου, ὁ δὲ γ' εἰς τὰ ἀπόστιχα τῆς γονυκλισίας, διὰ τὸ κήρυγμα τῆς Τριάδος.

5 Ἰουλίου

Μεσώδιον κάθισμα Ἀθανασίου. Δόξα, τοῦ λαμπαδοῦ Ἦχος γ'. Θείας πίστεως. Ὅλος γέγονας ἡγιασμένος, καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ παναγίου, τὰς ἐμφάσεις ἐν καρδίᾳ δεχόμενος, δι' ἐγκρατείας λεπτύνας τὸ σῶμα σου, καὶ καρτερῶν προσευχαῖς ὡς περ ἄσαρκος, πάτερ ὅσιε Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος (χφ. Μ. Λαύρας Δ-45 (καί) μηναιὸν Ἰουλίου ια' αἰ. φ. 127v). Καὶ νῦν. Θεοτοκίον βλ. Ἰουλίου ιη'.

22 Ἰουλίου

ε' ὥδῃ

«Ῥημάτων σου **δροσισμῶ**, τῆς ἀθυμίας τὸν καύσωνα, ἐξῆρε τῶν μαθητῶν, σεμνὴ ὡς ἐβόησας, ὁ Χριστὸς ἐγήγερται, ἡ ζωὴ ἐφάνη, ὁ φαιδρὸς ἥστραψεν ἥλιος» (χφ. Μ. Λαύρας Δ-45 μηναιό Ἰουλίου ια' αἰ. φ. 144r).

«Ῥημάτων σου **δροσισμός**, τῆς ἀθυμίας τὸν καύσωνα, ἐξῆρε τῶν μαθητῶν, σεμνὴ ὡς ἐβόησας, ὁ Χριστὸς ἐγήγερται, ἡ ζωὴ ἐφάνη, ὁ φαιδρὸς ἥστραψεν ἥλιος» (χφ. Λειμῶνος 3 μηναιό Ἰουλίου φ. 119r).

«Ῥημάτων σου **δροσισμός**, τῆς ἀθυμίας τὸν καύσωνα, ἐξῆρε τῶν μαθητῶν, σεμνὴ ὡς ἐβόησας, ὁ Χριστὸς ἐγήγερται, ἡ ζωὴ ἐφάνη, ὁ φαιδρὸς **ἐλαμψεν** ἥλιος» (χφ. Σίμωνος Πέτρου 1 μηναιό Ἰουλίου ιε' αἰ. φ. 74r).

26 Ἰουλίου

Στὸ μεταγενέστερο ἀπολυτίκιο συναντῶ μόνο τὸν τύπο: «Τὴν σπουδὴν σου τῇ κλήσει» (ὠρολογία ἔκδ. 1757 σ. 304, 1830 σ. 381, 1832 σ. 365, 1851 σ. 317, ΤΑΣ ἔκδ. 1771 σ. 96, μηναῖο ἔκδ. 1820 σ. 141, τυπικὸ Διονυσίου σ. 374, Συλλογὴ ἰδιομέλων Μανουὴλ πρωτοψάλτου ἔκδ. 1831 σ. 154).

2 Αὐγούστου

Δοξαστικὸ ἀποστίχων ἐσπερινοῦ «Χαίροις ἐν Κυρίῳ, στεφανηφόρε Στέφανε...» σὲ ἦχο, ὅχι πλ. β', ἀλλὰ πλ. δ' (χφ. Μ. Λαύρας Δ-45 (καί) μηναῖο Αὐγούστου ια' αἱ. φ. 157v, ΤΜ σσ. 88, 174, Σ4 φ. 61r, Σ5 φ. 63v, Σ6 φ. 68r, Σ7 φ. 134r, ΛΜ 88 φφ. 54v, 97r, ΛΜ 134 φφ. 55v, 87r, χφφ. Λειμῶνος 3 μηναῖο Αὐγούστου ιε' αἱ. φ. 176r, Σίμωνος Πέτρως 1 μηναῖο Αὐγούστου ιθ' αἱ. φ. 111r, ΤΑΣ κεφ. ιθ', κθ', Πανθέκτη ἔκδ. 1817 τ. 1 σ. 757), Καὶ νῦν, «Χαῖρε δαιμόνων ἀφάνισις...» (Παρακλητικὴ ἦχος πλ. δ' Κυριακὴ ἐσπέρας θεοτοκίον ἐσπεριῶν).

6 Αὐγούστου

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀπολυτίκιο τῆς Ὑπαπαντῆς, τὸ μόνο ἀπολυτίκιο δεσποτικῆς ἑορτῆς μὲ ἀναφορὰ στὴ Θεοτόκο εἶναι αὐτὸ τῆς Μεταμορφώσεως, ἑορτῆς χωρὶς ἄμεση σχέση μὲ τὴ Θεοτόκο. Πρέπει νὰ εἶναι προαναγγελία τῆς ἑορτῆς τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία μαρτυρεῖται στίς 15 Αὐγούστου ἀπὸ τὸ 460 (Γ. Φίλια Οἱ θεομητορικὲς ἑορτὲς στὴ λατρεία τῆς ἐκκλησίας σ. 128), ἐνῶ ἡ Μεταμόρφωση μαρτυρεῖται στίς 6 Αὐγούστου ἀπὸ τὸ 518 (Τὸ Χριστιανικὸν ἑορτολόγιον Πρακτικὰ τοῦ ἡ' πανελληνίου λειτουργικοῦ συμποσίου σ. 247). Τὸ «λάμψας ἐν τῷ Σταυρῷ» τοῦ θεοτοκίου τοῦ ἀναστασίμου ἀπολυτικίου τοῦ πλ. β' ἦχου εἶναι ἕνας ἐπιπλέον σύνδεσμος τῆς Ὑψωσης μὲ τὴν Μεταμόρφωση («λάμψαι καὶ ὑμῖν τοῖς ἀμαρτωλοῖς»).

Καταβασίς Σταυροῦ

Ὁ σταυρώσιμος χαρακτήρας ἀποτελεῖ πλαίσιο τῆς ἑορτῆς («ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος...μέλλει πάσχειν» (Μτ. ιζ', 2, 12), «Πρὸ τοῦ σοῦ σταυροῦ Κύριε...ἵνα θεωρήσαντες τὰ θαυμάσιά σου, μὴ δειλιάσωσι τὰ παθήματά σου· ἃ προσκυνῆσαι ἡμᾶς ἐν εἰρήνῃ καταξιώσον», «Ἐπὶ τοῦ ὄρους μετεμορφώθης...ἵνα ὅταν σὲ ἴδωσι σταυρούμενον...κηρύξωσιν, ὅτι σὺ ὑπάρχεις ἀληθῶς τοῦ Πατρὸς τὸ ἀπαύγασμα»), ἀναδεικνύοντας τὴν οἰκονομία τῆς ἀγάπης καὶ τὴν διὰ ταπεινώσεως ὕψωσιν. Κατὰ τὴν ἑορτὴ τῆς δόξης ὑμνεῖται ἡ Ὑψωσις τῆς ἀτιμίας, τοῦ σωτηρίου πάθους.

7 καὶ 12 Αὐγούστου

Ὁ ἦχος τοῦ ἰδιομέλου εἰς τὸ Καὶ νῦν τῶν ἀποστίχων ἀφ' ἐσπέρας «Τῆς θεότητός σου...» εἶναι ὁ πλ. α' (τυπικὸ Μ. Εὐεργέτιδος ια'-ιβ' αἱ. ἔκδ. D I σ.

483, χφ. Λειμῶνος 3 μηναιᾶ Ἰουλίου-Αὐγούστου ιε' αἰ. φφ. 201r, 239v καὶ Μανουὴλ πρωτοψάλτου Συλλογὴ Ἱδιομέλων 1831 σ. 170), καὶ ὅχι ὁ πλ. δ'.

12 Αὐγούστου

Ἐκπεσὸν θεοτοκίῳ ζ' ὥδῃς: «Ἐκ γαστροῦ σου προῆλθε, σαρκωθεὶς ὁ τῶν ὅλων παρθένε Κύριος, διό σε Θεοτόκον φρονοῦντες ὀρθοδόξως, τῷ υἱῷ σου κραυγάζομεν· ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν, Θεὸς εὐλογητὸς εἶ» (χφ. Λειμῶνος 3 μηναιῷ Αὐγούστου ιε' αἰ. φ. 256r).

15 Αὐγούστου

Εἰς τὸ χφ. Μ. Λαύρας Γ-11 ιβ' αἰ. περιέχονται «Μεγαλυνάρια τοῦ Μεγάλου Σαββάτου» (φφ. 109r-119v) καὶ «Μεγαλυνάρια εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου» (φφ. 182r-186v).

18 Αὐγούστου

Στὸ μηναιῷ Αὐγούστου ἐκδ. Φῶς 1970 στὴν δ' ὥδῃ καὶ α' τροπάριον ἔχει ἐκπέσει ἢ φράση μὲ ἔντονα γράμματα: «Νεανικῶς, τῷ δυσμενεῖ συμπλεκόμενοι, οἱ γενναῖοι, τοῦτον κατηδάφισαν, τῷ τοῦ Σταυροῦ, ὅπλῳ κραταιῶς, καὶ τοὺς συντριβέντας, **τῇ ἁμαρτίᾳ ἐτέλεσαν, ναοὺς Κυρίου ζῶντας**, εὐσεβῶς μελωδοῦντας· τῇ δυνάμει σου δόξα Φιλάνθρωπε».

31 Αὐγούστου

Δοξαστικὸ τῶν αἰνῶν Ἀγίας Ζώνης. Ἦχος α'. «Σὲ προστασίαν ἔχομεν οἱ χριστιανοὶ Θεοτόκε παρθένε ἀμόλυντε πρὸς τὸν ἐκ σοῦ τεχθέντα Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ διὰ τοῦτο συναθροισθέντες σήμερον ἐπὶ τῇ καταθέσει τῆς σεβασμίας ζώνης σου πανύμνητε βοῶμεν σοι· περιζῶσον ἡμᾶς κατ' ἐχθρῶν ἀοράτων δυναστείαν ἀήττητον· νίκας τῷ σὲ ποθοῦντι βασιλεῖ παρεχομένη κατ' ἐχθρῶν, τῷ δὲ κόσμῳ εἰρήνην καὶ δεινῶν ἀπαλλαγὴν καὶ μέγα ἔλεος» (χφ. Λειμῶνος 3 μηναιᾶ Ἰουλίου-Αὐγούστου ιε' αἰ. φ. 397r).

ΤΡΙΩΔΙΟ

Κυριακὴ Τελώνου καὶ φαρισαίου

Κοντάκιο

«Φαρισαίου φύγωμεν, ὑψηγορίαν, καὶ τελώνου μάθωμεν ὕψος ῥημάτων ταπεινῶν, ἡμαρτηκά σοι κραυγάζοντα(ς), δικαιοκρίτα ἰλάσθητι σῶσον με.

Ὁ

οἶκος.

Λοιπὸν ψυχὴ μου ταπεινὴ, τὸ τέλος ἐπὶ θύραις, ἀνάστηθι καὶ κράξον τῷ κτίστῃ τῶν ἀπάντων σέ(στένων;) Ἐλέησον καὶ μέ, ὥσπερ τὸν τελώνην ἀπὸ πλήθους τῶν κακῶν, ἀνύψωσας φιλάνθρωπε, καὶ φαρισαῖον ἀεὶ καυχησάμενον, ἀξίως κατέκρινας. Διὸ σοι πάντες βοῶμεν φιλάνθρωπε· ὥσπερ τὸν τελώνην οἰκτίρας ἐλέησόν με» (χφ. Μ. Λαύρας Δ-45 (καὶ) τριώδιο ια΄ αἰ. φ. 204r). «Φαρισαίου φύγωμεν ὑψηγορίαν, καὶ τελώνου μάθωμεν τὸ ταπεινὸν ἐν στεναγμοῖς, πρὸς τὸν σωτῆρα κραυγάζοντες, ἵλαθι μόνε ἡμῖν εὐδιάλλακτε» (ὠρολόγιο ἐκδ. Βενετίας 1509). «Φαρισαίου φύγωμεν ὑψηγορίαν, καὶ τελώνου μάθωμεν ὕψος ῥημάτων ταπεινῶν, ἐν μετανοίᾳ κραυγάζοντες, σῶτερ τοῦ κόσμου, ἱλάσθητι τοῖς δούλοις σου» (Τριώδιο ἐκδ. Βενετίας 1586, Πανθέκτη ἐκδ. Βενετίας 1817 τ. 2 σ. 1205 καὶ Τριώδιο ἐκδ. Ῥώμης 1879 σ. 5). «Φαρισαίου φύγωμεν ὑψηγορίαν, καὶ Τελώνου μάθωμεν τὸ ταπεινὸν ἐν στεναγμοῖς, πρὸς τὸν Σωτῆρα κραυγάζοντες· ἱλάσθητι μόνε ἡμῖν εὐδιάλλακτε» (ὠρολόγιο ἐκδ. Βενετίας 1757 σ. 318, 1830 σ. 397, 1832 σ. 388, 1851 σ. 337 καὶ 1900 σ. 370).

Σάββατο τῶν ψυχῶν

Στὰ περισσότερα χφφ. τὸ ἀπολυτίκιο εἶναι «Ὁ βυθῷ σοφίας...».

Κυριακὴ τῆς ἀπόκρεω

Ἰδιόμελο αἰνῶν

«Ὡ ποία ὥρα τότε...θρόνου φοβεροῦ...σκότους...κριτῆς» (χφφ. Σινὰ 755 τριώδιο περὶ τὸν ι΄ αἰ. φ. 10v, 734 τριώδιο ι΄ αἰ. φ. 1r, Μ. Λαύρας Δ-45 (καὶ) τριώδιο ια΄ αἰ. φ. 209r, Γ-15 τριώδιο ιβ΄ αἰ. φ. 18r, τριώδιο ἐκδ. Βενετίας 1586, Πανθέκτη ἐκδ. Βενετίας 1817 τ. 2 σ. 1228, τριώδιο ἐκδ. Ῥώμης 1879 σ. 42). «Ὡ ποία ὥρα τότε...θρόνου φοβεροῦ...σκότους...Χριστός» (χφ. Λειμῶνος 31 τριώδιο ιβ΄ αἰ. φ. 12v).

Ἑσπερινοὶ

«Ὑπὸ τὴν σὴν εὐσπλαχνίαν...» (χφ. Βατοπεδίου 1248 ὠρολόγιο ια΄ αἰ. φ. 34r, τυπικὰ Εὐργέτιδος τέλη ια΄ αἰ. ἐκδ. D I σσ. 522, 601, Μεσσήνης τοῦ ἔτους 1131 ἐκδ. Arranz σσ. 196, 205, τυπικὸ Κασούλων τοῦ ἔτους 1174 ἐκδ. D I σ. 797, χφφ. Μ. Λαύρας Γ-5 ΤΑΣ ιβ΄ αἰ. φ. 114v, Σινὰ 1094 ΤΑΣ ιβ΄ αἰ. ἐκδ. D III σ. 3, Σινὰ 1095 ΤΑΣ ιβ΄ αἰ. φ. 114v, Σινὰ 1096 ΤΑΣ ιβ΄ αἰ. φ. 156v, Σινὰ 1097 σιναϊτικὸ τυπικὸ τοῦ ἔτους 1214 φ. 30r, τυπικὸ Μήλι τοῦ ἔτους 1292 ἐκδ. D I σ. 873, χφφ. Μ. Λαύρας Β-25 ὠρολόγιο ιγ΄ αἰ. φ. 222v, Λειμῶνος 88 ΤΑΣ ιδ΄ αἰ. φ. 121r, Λειμῶνος 134 ΤΑΣ τοῦ ἔτους 1428-1429 φ. 97v, χφ. ΤΑΣ τοῦ ἔτους 1528 ἐκδ. D III σ. 319, ἔντυπα ΤΑΣ κεφ. λ', ὠρολόγια ἐκδ. 1509, 1520, 1584, 1632 σ. 226, 1757 σ. 134, 1830 σ. 179).

«Υπὸ τὴν σὴν προστασίαν...» (τυπικὸ μονῆς τῶν Κασούλων τοῦ ἔτους 1205 ἔκδ. D I σ. 827).

Γ' τριαδικὸς ὕμνος

«διὰ τῆς Θεοτόκου» (χφφ. Δ-45 (καί) ὀκτώηχος ια' αἰ. φφ. 347r, 353v, 358v, 362v, Λειμῶνος 295 ὠρολόγιο β' ἡμισυ ιβ' αἰ. σσ. 10-12, Μ. Λαύρας Β-25 ὠρολόγιο ιγ' αἰ. φφ. 218v, 219r, ὠρολόγια ἐκδ. 1509, 1520, 1584, 1632 σ. 93, 1757 σσ. 47, 49, 1832 σσ. 48, 49, 52, 1851 σσ. 43-45, 1900 σσ. 43-46, 1952 σ. 37, χφ. Ε.Β.Ε. / Μ.Π.Τ. 704 μεταγραφή τοῦ ὁρθρου τῆς παλαιᾶς παπαδικῆς ιδιόχειρῃ Χουρμουζίου τοῦ ἔτους 1819 φφ. 7r-10r). «πρεσβεΐαις τῆς Θεοτόκου» (τριῶδιο ἐκδ. 1586, Πανθέκτη ἐκδ. 1817 τ. 2 σ. 1623, τριῶδιο ἐκδ. Ῥώμης 1879 σ. 765).

Ἡ ὀκτώηχος ποὺ ἐντάσσεται στὸ παράρτημα τοῦ τριῶδιου διαφέρει μερικῶς ἀπὸ τὴ σημερινὴν παρακλητικὴ. «Αἱ ἐν τῇ παρακλητικῇ γραφαὶ τῶν ὕμνων τούτων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὀρθότεραι τῶν ἐν τῷ τριῳδίῳ...Ὡς θεοτοκίον τῶν καθισμάτων τῆς α' στιχολογίας» τῶν Σαββάτων τῶν ἡχῶν β', πλ. α', πλ. β' καὶ πλ. δ' τίθεται ἄλλο, ἐκτὸς τὸ ὀρθὸ α' (π. Κ. Παπαγιάννη Διορθώσεις καὶ παρατηρήσεις εἰς τὸ τριῶδιον τ. 1 σ. 218). Δὲν γνωρίζω ἄλλες σχετικὲς ἔρευνες. Γιά τοὺς ἡχους α'-γ' τροπάρια διαφορετικὰ ἀπὸ τὴν παρακλητικὴ:

- 1) Σάββατο α' ἡχου: νεκρώσιμο κάθισμα καὶ θεοτοκίον αἰνῶν.
- 2) Τετάρτη β' ἡχου: σταυρώσιμο κάθισμα.
- 3) Παρασκευὴ β' ἡχου: μαρτυρικό.
- 4) Σάββατο β' ἡχου: νεκρώσιμο κάθισμα καὶ θεοτοκίον ἀποστίχων.
- 5) Δευτέρα γ' ἡχου: μαρτυρικό.
- 6) Τρίτη γ' ἡχου: κατανυκτικὸ κάθισμα.
- 7) Πέμπτη πρωί: κάθισμα ἀποστολικὸ καὶ θεοτοκίον.
- 8) Παρασκευὴ πρωί: θεοτοκίον.
- 9) Σάββατο γ' ἡχου: μαρτυρικό.

Μεγάλον ἀπόδειπνον

Δὲν συναντῶ ἐνδειξὴ ἡχου τοῦ «Μεθ' ἡμῶν Θεός» σὲ χφφ. ἢ ἐντυπα λειτουργικὰ βιβλία μέχρι καὶ τὸ ὠρολόγιο ἐκδ. 1900.

«Σφαγὴν σου τὴν ἄδικον Χριστέ...»

Συναντῶ μόνο τό «θνήσκεις» (χφ. Μ. Λαύρας Δ-45 (καί) ὀκτώηχος ια' αἰ. φ. 347r καὶ Ταμεῖον ἀνθολογίας ἐκδ. 1869 τ. 1 σ. 268), ὅχι τό «πάσχεις».

Προηγιασμένα

«Νῦν αἱ δυνάμεις... πίστει καὶ φόβῳ...» (Πασχάλιον χρονικὸν μέσα τοῦ ζ' αἰ. ἐκδ. Ρ. Γ. τ. 92 στ. 989, χφ. Ε.Β.Ε. 47 περὶ τὸν ια' αἰ. φ. 242v, Γ σ. 171).

Κανόνας χαιρετισμῶν

Ωιδὴ α΄

«Ἀδὰμ ἐπανόρθωσις...τὸ παλάτιον τοῦ πάντων» (χφφ. Σινὰ 735 τριώδιο ι' αἰ. φ. 87v, 755 τριώδιο περὶ τὸν ι' αἰ. φ. 112v, Μ. Λαύρας Δ-45 τριώδιο ια' αἰ. φ. 272v, Βατοπεδίου 1190 τριώδιο ια' αἰ. φ. 55r, Λειμῶνος 31 τριώδιο ιβ' αἰ. φ. 69r καὶ ἔντυπο τριώδιο 1586 anemi pdf σ. 312). «τὸ παλάτιον τοῦ μόνου» (ὠρολόγια 1757 σ. 376 καὶ 1832 σ. 452).

Ωιδὴ γ΄

«Τοὺς σοὺς ὕμνολόγους Θεοτόκε... ἡ ζῶσα» (χφ. Λειμῶνος 295 ὠρολόγιο δεύτερο μισὸ ιβ' αἰ. σ. 69).

«Χαῖρε πύλη μόνη ἣν ὁ Λόγος...τῶν σφωζομένων θεόνυμφε» (τριώδια ι' αἰ. κ. έ.).

Ωιδὴ δ΄

«Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ...τῇ ἀκηράτῳ παλάμῃ» (ὠρολόγιο ἔκδ. 1757 σ. 380, εἰρμολόγιο Πέτρου λαμπαδαρίου σ. 136, εἰρμολόγιο Πέτρου Βυζαντίου σ. 76, ἀγ. Νικοδήμου (+1809) Ἑορτοδρομίων τ. α' σ. 409, μηναιὸ Μαρτίου ἔκδ. 1852 (anemi.lib.uoc.gr) σ. 101, εἰρμολόγιον (ἐκκλησιαστικό) ἔκδ. 1906 σ. 65). «...τῇ ἀκηράτῳ παρθένῳ...» (χφφ. E.B.E. 642 παρακλητικὴ ιγ' αἰ. φ. 133v, Λειμῶνος 295 ὠρολόγιο δεύτερο μισὸ ιβ' αἰ. σ. 69, 262 εἰρμολόγιο ιβ'-ιγ' αἰ. φ. 75r, 10 μηναιὰ Σεπτεμβρίου-Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1419 φφ. 231r, 280r, 284v, 345v καὶ 3 μηναιὰ Ἰουλίου-Αὐγούστου ιε' αἰ. φφ. 66v, 132r, 188v).

«Ἐν φωναῖς ἁσμάτων πίστει». «Ἐν φωναῖς ἁσμάτων κόρη» μόνον στὰ ἔντυπα τριώδια.

Ωιδὴ ε΄

«Ἐξέστη τὰ σύμπαντα...τὴν εἰρήνην βραβεύουσα» (χφ. Λειμῶνος 295 ὠρολόγιο δεύτερο μισὸ ιβ' αἰ. σ. 70).

Ωιδὴ ζ΄

«Ἰατῆρα, τῶν ἀπάντων ἡ κυήσασα» (τριώδια ι' αἰ. κ. έ.).

«Εὐφημεῖ σε, μακαρίζοντα τὰ πέρατα, καὶ πόθῳ κράζει σοι» (τριώδια ι' αἰ. κ. έ.).

Ωιδὴ θ΄

«Ἄπας γηγενής...τὴν ἱερὰν πανήγυριν...» (χφ. Λειμῶνος 295 σ. 71, E.B.E. 642 παρακλητικὴ ιγ' αἰ. φ. 154v, ὠρολόγια ἔκδ. 1757 σ. 387, 1830 σ. 477, Ἀπ. διακονίας 1983, Φωτὸς 1983 καὶ Εἰρμολόγιον (ἐκκλησιαστικό) ἔκδ. 1906 σ. 81).

Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως

Τελετὴ Σταυροπροσκυνήσεως

«Δεῦτε πιστοὶ τὸ ζωποῖον Εὐλὸν προσκυνήσωμεν...ὁ ἐν αὐτῷ σταυρωθεὶς» (χφφ. Σινὰ 755 τριώδιο περὶ τὸν ι' αἰ. φ. 79r, Μ. Λαύρας Δ-45 τριώδιο ια' αἰ. φ. 244r, Λειμῶνος 31 τριώδιο ιβ' αἰ. φ. 46v, Λειμῶνος 10 μηναιὸ Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 1419 φ. 110v, μηναιὸ Σεπτεμβρίου ἔκδ. 1843 σ. 103 καὶ σημερινὸ μηναιὸ Σεπτεμβρίου).

«προσπαγείς» (τριώδια έκδ. 1586 καὶ σημερινό, σημερινὸ μηναῖον Αὐγούστου α').

Μεγάλος κανόνας

Στὰ κατ' ἀλφάβητον 24 στιχηρὰ προσόμοια τοῦ μεγάλου κανόνος τὸ α' καὶ τὸ γ' κῶλον ἀρχίζουν μὲ τὸ ἴδιο γράμμα, ἴσως γιὰ νὰ τονίζεται τὸ ἀλφάβητο κατὰ τὴ στοίχησή τους στὰ χειρόγραφα-κυρίως τὰ μεγαλογράμματα.

Κυριακὴ τῶν Βαΐων

Εἰρμός η' ὥδης

«Εὐφράνθητι Ἱερουσαλήμ...καὶ βοάτω· **ευλογεῖτε τὰ ἔργα Κυρίου τον Κύριον**» (χφφ. Σινὰ 755 τριώδιο περὶ τὸν ι' αἰ. φ. 135v, 735 τριώδιο ι' αἰ. φ. 137v, Μ. Λαύρας Δ-45 (καί) τριώδιο ια' αἰ. φ. 287r, Βατικανοῦ 1190 τριώδιο ια' αἰ. φ. 73r, τυπικὸ ναοῦ ἀναστάσεως Ἱεροσολύμων τοῦ ἔτους 1122 σ. 13, χφφ. Λειμῶνος 31 τριώδιο ιβ' αἰ. φ. 83v, 262 εἰρμολόγιο ιβ'-ιγ' αἰ. φ. 91r).

«Εὐφράνθητι Ἱερουσαλήμ...καὶ βοάτω· Πάντα τὰ ἔργα ὑμνεῖτε τὸν Κύριον» (τριώδιο έκδ. 1586, Ἑορτοδρόμιον ἀγ. Νικοδήμου τ. 2 σ. 45, Πανθέκτη έκδ. 1817 τ. 2 σ. 1520, τριώδιο έκδ. Ῥώμης 1879 σ. 610, τριώδιο έκδ. 1960 σ. 355).

Μ. Δευτέρα

«Ἰδοὺ ὁ νυμφίος...»

«Ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται... τῆς βασιλείας ἀποκλεισθῆς...» (χφφ. Σινὰ 735 τριώδιο ι' αἰ. φ. 143r, 755 τριώδιο περὶ τὸν ι' αἰ. φ. 137v, 736 τριώδιο τοῦ ἔτους 1028 καὶ ΤΑ σσ. 32, 52).

Δὲν συναντῶ τό «ἡμῶν» στὸ «ὁ Θεὸς ἡμῶν» (χφφ. Σινὰ 864 ὠρολόγιο θ'-ι' αἰ. φ. 45v, 755 τριώδιο περὶ τὸν ι' αἰ. φ. 137v, 735 τριώδιο ι' αἰ. φ. 143r, ΤΑ σ. 32, χφφ. Μ. Λαύρας Β-25 ὠρολόγιο ιγ' αἰ. φ. 217v, Γ-66 ὠρολόγιο ιγ' αἰ. φ. 26v, τριώδιο έκδ. 1586, ὠρολόγια έκδ. 1632 σ. 48, 1757 σ. 17, Πανθέκτη έκδ. 1817 τ. 1 σ. 70 τ. 2 σ. 1525, ὠρολόγια έκδ. 1819 σ. 22, 1830 σ. 28, 1832 σ. 17, 1851 σ. 16, τριώδιο έκδ. 1879 σ. 619, ὠρολόγια έκδ. 1900 σ. 15, 1952 σ. 19, Π. Τρεμπέλα Ἐκλογή ἐλληνικῆς ὀρθοδόξου ὑμνογραφίας έκδ. δ' 2007 σ. 191 καὶ σημερινὰ ὠρολόγια καὶ τριώδια). Ὑπάρχει στὴν ιδιόχειρ τοῦ Χουρμουζίου μεταγραφὴ τῆς παλαιᾶς παπαδικῆς (χφ. Ε.Β.Ε./Μ.Π.Τ. 704 τοῦ ἔτους 1819 φ. 10v) καὶ στὰ ἐντυπα μουσικὰ βιβλία.

«Τὸν νυμφῶνα σου βλέπω... ἵνα εἰσέλθω λάμπρυνόν μου...» (χφφ. Σινὰ 755 τριώδιο περὶ τὸν ι' αἰ. φ. 143v, 736 τριώδιο τοῦ ἔτους 1028, Μ. Λαύρας Δ-45 τριώδιο ια' αἰ. φ. 288v, ΤΑ σ. 38 καὶ Θεολήπτου Φιλαδελφείας Περὶ ἀγάπης πνευματικῆς §4 έκδ. Ἱ. Γρηγοροπούλου Θεολήπτου Φιλαδελφείας τοῦ ὁμολογητοῦ (1250-1322) βίος καὶ ἔργα τ. β' 1996 σ. 247) εἰς ἥχον πλ. δ' (χφ. Σινὰ 755, Μ. Λαύρας Δ-45 καὶ ΤΑ).

Μ. Πέμπτη

«Τοῦ δείπνου σου...»

«καθάπερ Ἰούδας...Κύριε ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (χφ. Βατικανοῦ 771 τριώδιο ια' αἰ. φ. 168v).

«καθάπερ ὁ Ἰούδας...Κύριε ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (τυπικὸ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ ἔτους 1122 σ. 107, σύνθεση Νικηφόρου τοῦ ἠθικοῦ (περίπου 1200-1275) στὸ χφ. Ε.Β.Ε. / Μ.Π.Τ. 705 φφ. 69 r-v καὶ 70r, ὠρολόγιο ἐκδ. 1509).

«καθάπερ ὁ Ἰούδας...Κύριε ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (τριώδιο ἐκδ. 1586, Π. Τρεμπέλα Ἐκλογή σ. 189).

Ἐπαναλήψεις δὲν συναντῶ.

ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΑΡΙΟ

Πάσχα

Γιὰ τὸ κοντάκιο, στὰ χφφ. καὶ παλαίτυπα, συναντῶ μόνο πλ. δ' ἤχο.

Ἀντίπασχα

Εἰρμὸς θ' ᾠδῆς

«Σὲ τὴν φαεινὴν λαμπάδα, καὶ Μητέρα τοῦ Θεοῦ» (χφφ. Σινὰ 755 πεντηκοστάριο περὶ τὸν ι' αἰ. φ. 160r, Βατοπεδίου 1190 πεντηκοστάριο ια' αἰ. φ. 112v, Λειμῶνος 81 πεντηκοστάριο ια' - ιβ' αἰ. φ. 21r, 262 εἰρμολόγιο ιβ'-ιγ' αἰ. φ. 26v, Πανθέκτη ἐκδ. 1817 τ. 2 σ. 1675, Πεντηκοστάρια ἐκδ. 1860 σ. 28, 1890 σ. 28, Ἀπ. διακονίας 1984 σ. 30).

«Σὲ τὴν φαεινὴν λαμπάδα, καὶ Μητέρα τοῦ φωτός» (χφφ. Βατικανοῦ 771 πεντηκοστάριο ια' αἰ. φ. 228r, Μ. Λαύρας Δ-41 πεντηκοστάριο ια' αἰ. φ. 36r, Δ-45 πεντηκοστάριο ια' αἰ. φ. 320v, Λειμῶνος 31 πεντηκοστάριο ιβ' αἰ. φ. 116v).

Ἡ ὁκτώηχος ποὺ ἐντάσσεται στὸ πεντηκοστάριο διαφέρει μερικῶς ἀπὸ τὴν σημερινὴ παρακλητικὴ βλ. καθίσματα γενικῶς καὶ μακαρισμοὺς τῶν Κυριακῶν τῶν Μυροφόρων καὶ Σαμαρείτιδος.

Κατὰ τὴν Κυριακὴ τοῦ παραλύτου ἐσπέρας τὸ δοξαστικὸ «Ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρᾳ...» ἀνήκει στὸν πλ. α' ἤχο (λιτὴ Κυριακῆς, χφφ. Σινὰ 736 τριώδιο τοῦ ἔτους 1028 φ. 259r, Βατικανοῦ 771 τριώδιο ια' αἰ. φ. 252, ΤΕ σ. 572, ΤΜ σ. 263, Πεντηκοστάρια ἐκδ. 1525, 1685 σ. 92, 1837) καὶ ὄχι στὸν α'.

Δευτέρα τοῦ τυφλοῦ

Τὸ δοξαστικὸν τῶν αἰνῶν ἀναγράφεται ἐσφαλμένα σὲ ἤχο β'. Ἡ λιτὴ τῆς Κυριακῆς ἀποδεικνύει τὸν δ' ἤχο.

Τρίτη τοῦ Τυφλοῦ πρωὶ

Ἀπόστιχο στιχηρὸ προσόμοιο

«Ύψους ἐπέβη, φωτοφόρου ἐπιβάσεως, φωτὶ θεογνωσίας καταλαμφθεὶς ὁ Τυφλός, καὶν πρῶην ἐτυφλοῦτο **ἐξ ἀμφοτέρων, φέρων καὶ σώματος καὶ νοῦ σκοτασμόν, ὃν ἐκ τῆς τοῦ λόγου καινῆς φωτοχυσίας, φωτίσας ὅλον καὶ** ἐξ ἀμφοῖν, τὸν φωτοδότην γνωρίζει καὶ φωτουργόν, τὸν ἀναλάμπαντα ἐκ τάφου τριημέρως, καὶ γῆν φαιδρύναντα αὐτοῦ τῇ Ἀναστάσει, ἐξ ἧς ἐπέλαμψε, τὸ φῶς τῆς **ἀναστάσεως** τοῖς ἐν σκότει κεκρατημένοις, βροτοῖς, δι' εὐσπλαγχνίαν καὶ μέγα ἔλεος» (χφ. Λειμῶνος 81 πεντηκοστάριο ια'-ιβ' αἰ. φ. 187r).

Ὅλα τὰ προσόμοια (τοῦ Πεντηκοσταρίου) τῶν ἐσπερινῶν Παρασκευῆς τῆς f' ἐβδομάδος καὶ Δευτέρας τῆς ζ' ἐβδομάδος ἀπὸ τοῦ Πάσχα συμπίπτουν.

Κυριακὴ ἀγίων πάντων

Κοντάκιο

«Ὡς ἀπαρχὰς τῆς φύσεως...ἐν εἰρήνῃ βαθείᾳ **τὴν Ἐκκλησίαν σου, τὴν πολιτείαν σου,** διὰ τῆς Θεοτόκου συντήρησον Πολυέλεε». (Ρωμανοῦ μελωδοῦ ὕμνοι ἐκδ. Ἀρμὸς 2003 σ. 1242, χφφ. ὠρολόγια British library Add. 22507 ιδ' αἰ. φ. 108v, 9347 ιε' αἰ. φ. 64v, παλαιὰ κοντάκια τῶν: 31/10, 11/11, 14/11 (μὲ τὴν φράση «καὶ πᾶσαν πόλιν σου» στὸ ὠρολόγιον ἐκδ. 1757 σ. 213), 26/11, 3/1, 20/1, 1/2, 6/5, Σαββάτου τυρινῆς, Μεγάλης Δευτέρας, καὶ εἰσαγωγὴ τοῦ ὠρολογίου ἐκδ. Τὸ περιβόλι τῆς Παναγίας).